

Az anya és a serdülő gyermek.

Irta: Gaal Mózesné.

• Az a sok hazugság, mit a társadalom idővel maga körül fölhalmozott, már-már veszedelemmel fenyeget és védekezésre kényszerít bennünket az ellen, mit magunk hordottunk össze, miből dogmát csináltunk és most nem merjük lerontani, dacára annak, hogy széles rétegben érzik tarthatatlanságát. Veszendőben van az őszinteség minden irányban, kezdve néha a legintimebb magánéleten, keresztül a társadalom különböző rétegein föl az államháztartásig. Látjuk a társadalom rengeteg hazugságait és ha elkezdjük okaira felbontani, bizonyos undor fog el, mert az okok sokszor oly kicsinyesek, annyira alsórendűek, hogy enyhítő körülményt nem találunk arra, hogy a formáért le tudtunk mondani az élet legszebb lehetőségéről: az őszinteségről az érintkezésben.

Lehetetlen, hogy keserűség nélkül ne gondolna minden jó szülő arra, miként lép majd gyermeke ebbe a társadalomba, miként veszi el tiszta bizalmát, miként borulnak őszinte lelkivilágára a hazugság árnyai, miként inog meg hite az emberekben és miképen válik ilyen miliőben talán ő maga is hétköznapivá, szürkévé, hazuggá. És ekkor feltámad a gondolkodó szülő lelkében valami lázadásféle: védeni, menteni, a jelen társadalommal szemben úgy vértetni gyermekét, hogy nyitott szemmel *lásson!* *Lássa* meg azt, mi ferde, kicsinyes, hazug!

Hogy azonban a hazugságot fölismerhesse, ő magának igaz életet kell élnie, igaz miliőben, a családban. Mert ha a hazugság hálójában él a társadalom, nem szükségszerűség, hogy a család is abban éljen.

Mentől igazabb és átlátszóbb a légkör, melyben az ifjuság *otthon* él, annál nagyobb a valószínűség arra, hogy a szebbet felismerve, maga is védekezik majdan a társadalmi rütség ellen és megtalálja saját lelkében a tisztaságot, ezt a verőfényt, melyet ha föltételez a társadalom széles rétegeiben,

csalódnia *kell*. És mentől nagyobb volt az illúzió, melyben neveltük, annál erősebb valóságlátásának a reakciója. Az erős egyén kiheveri, a gyöngé, a subtilis gyakran egész életén keresztül viseli nyomait.

A nevelésnek számba kell vennie a haladással járó összes tényeket, azokat, melyek a multon fölépülve jelentenek emelkedést, de azokat is, melyek a multtal szakítva erős zökkenőt jelentenek. Az ilyen zökkenők sok emberben azt a gyanút keltik, hogy sülyedünk, valójában pedig ez is haladás. Az időnkénti merész szökéseket megtaláljuk mindenfelé a természet fejlődésrendszerében, az ember társadalmi fejlődése sem kivétel ebben.

Tudjuk, milyen fogékony a gyermek, az ifjú lelke minden iránt, ami ismereteit gyarapítani képes, de valósággal éhes mindarra, ami előtte rejtély. És rejtély előtte sok minden, főleg pedig a sexuális kérdés az. És e rejtély megoldását mégis — mégis mi gyakran a véletlenre bizzuk! Ez a véletlen pedig megjelenik fölvilágosodott társak személyében, kik ismereteiket az utcán, talán frivol, romlott erkölcsű egyénektől szerezték, kik aljas formában, cinikus nevetgélés közepette nyúlnak az emberi lélek misztikumába, hogy abba tudatosan, vagy néha rossz szándék nélkül is belecsepegtessék az első méregcseppeket.

A sexuális kérdéstről való beszélgetés nem hivatott egyénnel az ifjuságra való hatásában mindig méreg. Mert ébresszenek az ilyen ismeretek akár korai vágyakat, akár csak titkos érdeklődést, akár undort, szomorúságot, mert gyakran ez a reakciója, főleg subtilis lánylelkekben, néha fiúkban is, hatásukban mindig károsak, néha helyrehozhatatlanok.

Az egyén lelkiéletében elvész egy szép, meleg nyitottság és helyébe olyas valami lép, amit titkolni kell, ami tán izgat, de utóhatásában kellemetlen, amit később hányan, főleg a finomabb lelkűek, de szívesen törölnének emlékükből. Legjobb esetben feledésbe megy ez az emlék, de nem nyomtalanul! Mert amint a festő valamelyik színéhez más, néha teljesen eltérő színt kever és alapszínét látszólag mégis megtartja, csak árnyalatkülönbséggel: úgy visszatér talán az ifjú lelkiéletében is egy ilyen új ismeret, vagy átélés után az egyensúly; látszólag semmi változás sem történt benne, de a pszichologus tudja, hogy ott, azokban a mélyen fekvő alsó

rétegekben, igenis történt valami: talán alapváltozás, talán csak árnyalatváltozás, de változás, amely nyomtalanul nem tűnhetik el. Mert abban a rengeteg befogadható képességű kamrában folyton halmozódik az emléanyag, mely, ha feledésbe is ment, nem holt, mert hatásában, mint a festő kevert színe, a lelki életnek ezer árnyalatot ad s ezek mindegyike él, közreműködik és érvényesülni fog. Misztikum ez, mert az okokhoz néha nem is férhetünk, csak hatásukat látjuk; misztikum, mert ismeretlenekkel állunk szemben, de mivel a hatásokat napról-napra tapasztaljuk, tényekül kell elismerünk.

De van más velejárója is az ilyen a véletlenre bízott sexuális felvilágosításnak és ez gyakran mélyen elszomorító. Egy válaszfal emelkedik gyermek és szülő között, melyet néha megdöbbenéssel látunk és tehetetlenek vagyunk vele szemben. Sejtjük, hogy nem elég lerombolására törekedünk. Sejtjük, hogy e válaszfalnak nem lett volna szabad soha közénk emelkednie; sejtjük, hogy itt elmulasztottunk valamit, valamit, aminek a gyermekünkkel való közös életet bensőbbé kellett volna tennie. Elmulasztottuk azzal, hogy nem vetettük meg alapját a korlátlan bizalomnak köztünk és gyermekünk közt és ezzel bizonyos dolgokban, még pedig igen fontos dolgokban, elvesztettük befolyásunkat rá. És tettük ezt elavult, a XX. században prüderiává vált szeméremérzésből. Pedig sem a magunk szeméremérzése nem szenved csorbát, sem gyermekünkét nem pusztítjuk el, ha bizalmas, intim, szerető órákban a sexuális kérdésről is beszélgetünk gyermekünkkel.

Akiben szeméremérzés van, az kinccsel bír, de a magas kulturájú ember testi szeméremérzését egy nivóra emeli a lelkiével. És amint nem fog bárkivel, csak igen-igen kevéssel, lelki életének legbensőbb, legfinomabb megnyilatkozásairól beszélni, épen úgy fog hallgatni a test természetes jelenségeiről azok előtt, kik előtte közömbösök, kik lelke megértésétől távol állanak. *Emelkedése* ez a szeméremérzésnek és nem hanyatlása. Mert hamis látszattól, hazugságtól megtisztulva, oda emelkedik, ahol a testi és lelki élet egybeolvadva, egymást támogatva, egymástól meggazdagodva, szentélybe vonul és izgató rejtelmességét elveszíti a gyermek számára. Igenis, tőlünk függ, tőlünk, intim környezetétől, hogy miként oldjuk

meg számára ezt a rejtélyt, úgy-e, hogy szeméremérzését féltve, hamis magyarázatokkal leromboljuk magunk és gyermekünk között a bizalom hidját, elvesztjük befolyásunkat lelki világának fejlődésére és ezzel hozzáférhetővé tettük a kívülről jövő alantas érzéstömegeknek, vagy magunkhoz láncoljuk saját őszinteségünkkel őszinteségét és biztosítottuk így, hogy a létről való fogalma minden durvaságtól, frivolitástól ment, tiszta, egyszerű és értékes ismeretté váljék tudatában, még pedig szoros kapcsolatban egy nemes emlékekkel szülői iránt.

A nemi felvilágosítás természettudományi és esztétikai feladat, de leghatalmasabb faktor benne az érzés és az érzelmekre való hivatkozás. A gyermek *tudása* nem áll jót a gyermek érzéséért és ezért kell nekünk az *érzelmek* talaját előkészítenünk, hogy az ismeret magvát befogadhasssa.

A legfinomabb, legelvontabb érzéshalmazt kell itt megbolygatnunk és ha ennek imminens subtilis voltát nem érezzük, akkor ne is menjünk neki ennek a feladatnak, mert rontanánk, ahelyett, hogy rendet csinálnánk e finom hangszer húrjain.

Szerencsére rendelkezésünkre áll saját érzésünk: mentől nemesebb, mentől finomabb ez, annál biztosabban megtalálja majd útját a gyermek érzésvilágába. És ime, ezzel a probléma megoldása önmagától kínálkozik: kinek állanak rendelkezésére ezek a mélységes gyökerű érzések? Úgy-e a szülőnek, itt is főleg az anyának. Tehát nem az iskola, nem az orvos, még az apa se mindig, hanem az anya! a szerető anya! És ezzel a szóval mindent megmondottam. Mert bár kívánatos lenne, hogy az anyáknak mentől bővebb ismeretei, főleg természettudományi és lélektani ismeretei legyenek, azért megtalálja a módját a legegyszerűbb anya is, kit nagy szeretete vezet útjában gyermeke lelke felé. Mert megtanulni azt, hogy mikor van itt az ideje a felvilágosításnak és miként kell eljárni, amúgy sem lehet. Csak megközelítőleg lehet egy-két útbaigazítást adni. Amint minden embernek más az arca, fokozottabban más a lelkivilága is. A gyermeki psziche a maga csodás fejlődésében mindenha rejtély fog maradni az előtt, ki kaptafára akarja nevelni és kész tervvel lép be ebbe a misztériumba. Ezért majdnem kivihetetlen az, hogy az iskolára bizzuk ennek a fontos kérdésnek elintézését. Mert

ha akad is olyan ritka pedagógus, kinek mély emberismerete mellett tiszta, nagy a szeretete az ifjúság iránt, milyen ritka az olyan alkalom az iskolában, mikor az a szerető pedagógus érzi: *itt a pillanat, most beszélhetek!*

És itt megérkeztünk a második ponthoz, mely következményeiben épen olyan fontos, mint az, hogy a *szeretet* legyen ebben a kérdésben a vezetőnk, t. i.: az *alkalmas pillanat*. Enélkül nemcsak meddő munkát végezzünk, de következményeiben károsat is. Mert mielőtt ennek a feladatnak neki megyünk, ismernünk kell gyermekünk lelki és testi dispositióit és be kell várjuk azt a pillanatot, midőn erről a kérdéstről beszélhetünk úgy, hogy a hatás mély és maradandó legyen.

Mindenki ismeri ezeket az alkalmas pillanatokot, ki behatóan figyeli a gyermeket, az ifjút. Sajátos lelki állapot ez, melyet nehezen definiálhatunk, megérzi, talán csak sejtí az, kinek lélektani bepillantásra való hajlama van. A legtöbb anyának *van!* Ők bizonyíthatják, hogy, igenis, *vannak* olyan pillanatok, midőn a gyermek lelke mintegy kinyílik előttünk szent fogékonyságában és ami akkor behull, hatásában maradandóbb hónapok, néha évek nevelési munkájánál. Ezek azok a tiszta, nagy pillanatok, midőn anya és gyermek egybeforr, midőn az anya szerető szava halkán, mint a termékenyítő tavaszi eső ráhull gyermeke lelkének szent humuszára. Ezek az együttélt pillanatok emlékei azok, melyek egy-egy erős pillért emelnek az ifjú egykori erkölcsi élete számára.

Tehát be kell várjuk az önként kínálkozó pillanatot és tartózkodjunk a mesterségesen teremtett helyzetektől. Ezek sohasem használnak, mi több: biztosan ártanak.

Nos, kérдем ezek után, hogyan várhatja ki a tanár azt az alkalmas pillanatot, sőt honnan tudhatja, hogy az *egész osztály* lelkileg most disponálva van arra, hogy az ő baráti, az ő atyai szerető szavait haszonnal bevegye? Nem lehetetlen, hogy a született pedagógus elvétve talál egy-egy ilyen alkalmat, de épen azért, mert annyira ritka az ilyen alkalom, no meg, hogy a *született* pedagógus éppen olyan ritka, nem lehet az iskolára bízni ennek a fontos kérdésnek elintézését.

A szülői ház az a hely, hol a gyermek lelki életét alaposan meg lehet figyelni; itt rakódnak le napról-napra,

évről-évre a lelki rétegekben a benyomások, az ismeretek, az érzések, melyek majd mint emlékek, majd csak mint tudattalan *levők*, megkezdik munkájukat. És mindezek az összes veleszületett lelki dispositiókkal egyetemben, alkotják az egyént, kit megfigyelések alapján *ismernünk* kell, hogy megtarthassuk végig bizalmát, a nevelésnek ezt a legértékesebb eszközét, mely a gyermek zsenge korában ugyan önként kínálkozik, de melyet szeretetünkkel, őszinteségünkkel folyton fejlesztenünk kell, hogy nyitva maradjon végig számunkra az út az ő lelki világába.

Tehát a *szülői ház* a legtermészetesebb hely, a *szülők* a legalkalmasabb egyének és a bizalom, a korán megnyert, föltétlen bizalom az egyedüli eszköz, hogy gyermekeinkkel gyöngéd, komoly, a szóval nem definiálható, benső szeretet hangján, az érzésekről és így a sexuális kérdéstről is beszélhessünk.

Nehezen megoldható kérdésnek tekintik azt is, hogy melyik korban történjék a felvilágosítás legcélszerűbben? Hát igaz, hogy az egyiknél talán korán van még akkor, mikor a másiknál már elkésett. Befolyással van az ifjúság ez irányban való érdeklődésére: a hajlam, a környezet, a társaságnak hangja, mellyel szülői révén érintkezik, sőt a városnak szellemi és erkölcsi nivója is. Ezek mind faktorok, melyekkel számolnunk kell, ha a felvilágosítás idejét meg akarjuk határozni.

Az egyik gyermek hamarább hall ilyen dolgokról beszélni, a másik később, de mindegyiknél nagy veszteség, ha előbb *mástól* hallja és nem a szülőtől. Tehát itt is a szülők azok, kik megfigyeléseik alapján határozhatják meg a felvilágosítás idejét. Az anyától sohasem hallhatja «még korán», mert tévedés azt hinni, hogy a korai felvilágosítás idő előtt sexuális vágyakat ébreszt. Az idő előtti sexuális vágyak az ifjú egyén dispositióitól függnek, melyeknek árthat egy frivol vagy brutális felvilágosítás, egészségtelen életmód, felnőttek léha társalgása, a kétértelmű viccek, melyekről azt hiszik, hogy a gyermek amúgy sem érti, pedig legjobb esetben csak sejt valamit és ez is izgatja fantáziáját; árthatnak a korai társadalmi és bizonyos szellemi élvezetek: bálók, színházi látogatások, meg nem válogatott olvasmányok; de nem árthat soha az *anyától* kapott felvilágosítás.

Hallunk néha ilyen véleményt is, hogy a lány «fehér lelkét» bepiszkolja a felvilágosítás. Nos, az *eltitkolt, névtelen* vágyak sokszor hagynak foltot a fehér lelken, míg a törvényszerűség tudatában megtisztelt érzések, az anyai nagy, szent hivatásnak biztos tudata: hivatásának magaslatára emeli a lányt, felelősségének tudatában megtisztítja az ifjút.

Itt kitérek egy percre. Gyakran halljuk egyik-másik anyától, hogy az ő fia vagy lánya annyira gyermek, hogy eszébe se jut ilyen dologra gondolni, bűn volna őt fölvilágosítani. Ismerek olyan esetet, hol a szegény anya ezt hitte, holott gyermeke már rég fel volt világosítva társai által, sőt ő magyarázott másoknak ilyen dolgokról, otthon pedig játszotta az ártatlant. Nem volt romlott gyermek, sőt kitűnő intellektuális anyag, de belekényszerítette a képmutatásba anyjának könnyűhivósége és hibás felfogása a szeméremérzés megőrzéséről. Az e fajta esetek napirenden vannak.

A sokféle vélemény közül híve vagyok a lehető legkorábbi felvilágosításnak: aminthogy nem kezdhetjük soha igen korán az akaratnevelést, mely fundamentuma a sexuális nevelésnek is, épen úgy nem kezdhetjük soha igen korán a felvilágosítást sem, mely kezdődik azzal, hogy kezdetétől fogva őszinték leszünk és nem mondunk mesét gyermekünknek. A valóság szép, csak az emberek nyultak hozzá szennyes kézzel s bemocskolták az emberi lét forrásairól alkotott ismereteinket. A hazugsággal akarták fölemelni a sárba tiport eszmét és elválták ezzel útját az őszinteségnek, a természetességnek, mely tiszta szemmel meglátja ebben is az erkölcsi szabadságot és az erkölcsi felelősséget.

Mentől korábban kezdünk a felvilágosításhoz, annál könnyebb további munkánk. A gyermekek belenőnek ebbe a természetes életbe, de a gondolat és érzés tisztaságával. A kis gyermeknél ez a felvilágosítás nem is áll egyébből egykét igaz szónál. A legbiztosabb fonal a gyermek kérdései. Ezek legyenek vezetőink, mert a kérdés a gyermek legbensőbb egyéni életéből támad és ha ezekre felelünk, akkor nem fogunk tévedni az ő egyéniségéhez való alkalmazkodásunkban. És *nekünk* kell alkalmazkodnunk e külön világhoz, nem pedig igyekeznünk egy általunk kigondolt világot beléje préselni. Ez igen fontos. Nem lehet leckét venni ebből, nem szabad kaptafára huzni: amilyen a gyermek, olyan legyen a

felelet. A kis gyermek nem fog megütközni azon, ha azt mondjuk neki: a mama testében voltál, mielőtt a világra jöttél. Szégyelni sem fogja ezt a dolgot, mert a gyermek gondolkodása nem lehet immorális, morális sem, ő amorális, egyszerűen ismeretei közé sorozza a hallottakat, akár a gólyamesét. Aztán nő, gondolkodik, újabb ismeretek szerzésére készíti agyműködése és újabb kérdéseket intéz környezetéhez. Boldog gyermek, kinek környezete mindig az anya. A felelet mindig igaz lesz, mindig szép, mert mozgató ereje a szeretet.

A felvilágosítás ellenségei mint legsúlyosabb ellenvetést azt hozzák fel, hogy a gyermekkel nem lehet magáról a nemzésről beszélni. Nos hát a legkevesebb gyermek jut odáig, hogy ezt a kérdést intézze hozzánk és ha serdülő korba jut, akkor lehet vele erről is beszélni, kapcsolatban a természettel és megbolygatva mindig legnemesebb érzésvilágát. Egyszerű, természetes, komoly hangon beszélünk ezekről a dolgokról, nem tréfálva, de ünnepélyesen sem, hivatkozva a növény-, az állatvilágra, a közös törvényszerűségekre; példákra hivatkozva, példákat bemutatva, innen áttérve az emberre.

A növények beporzásától, az állatok fajfentartó ösztönét az emberek szerelméig, egész skálája a mindjobban tisztuló fogalmaknak és érzéseknek áll rendelkezésünkre. Rámutatunk arra, miként veszi el a növényanya szépségét, ha gyermekét, a virágmagot, szent testében hordja, mert életének minden nedvét, minden erejét gyermekéhez, az új élethez küldi; miként földi meleg testével a madár drága kicsinyeit és ha tépi vihar, oládkodik ellenség, nem menekül, hanem annál gondosabban borítja szárnyait a tojásokra, melyek felett hű szive ijedten bár, de hősieken dobog. És miként válik a drága anya teste templommá, mikor szive alatt dobog az a másik szív, melyet fájdalom és ezer veszedelem között fog megszülni, de melyet könnyek közt fog szeretni, mert testéből szakadt test, lelkéből lehelt lélek. Ezer példa áll rendelkezésünkre, mert a fűszáltól kezdve az égi testig rokonunk minden, ami él. Az utolsó akkord az ilyen beszélgetésnél mindig az *érzés* legyen. Mentől mélyebben bolygattuk meg hallgatónk érzésvilágát, annál melegebb ágyat vetettünk etikai érzésének.

Tehát *igazat, mindig igazat* mondjunk a gyermeknek. Annyit, amennyit koránál, értelménél fogva megbir. Ha a

felvilágosítás már megtörtént, akkor az ilyen beszélgetést ne keressük, de ha önkéntelenül kínálkozik, akkor egyszerű, természetes hangon teszünk egy-egy megjegyzést, mint akár-melyik más komoly dologról, olyan dologról, mely kettőnk közt nem titok, de kölcsönös bizalmunknak, kettőnk intim lelki életének egyik megnyilatkozása.

A felvilágosítás problémája sok vitát provokált már, történtek tanácskozások, íródtak cikkek és könyvek, haszontalanok is, de értékesek is. Cíthatnánk belőlük példákat, igen szépeket, meghatókat, de mivel érettük a felelősséget nem vállalhatom el, elmondok egy egyszerűbbet, melyet magam éltem át és így jót állhatok érte.

Kis fiam nyolc éves volt, midőn elhatároztam, hogy föl fogom világosítani, mielőtt megszületne testvére, hogy ez az esemény váratlanul ne érje. Nem beszéltem eddig olyan dolgokról vele, mert sohasem kérdezett. Iskolába nem járt, testvérei nem voltak, az ily irányú elszigeteltség merő véletlen volt. Ezt az elszigeteltséget most meg kellett szüntetni. Vártam az alkalmas pillanatot, soká vártam . . . egyszer aztán nagyot dobbant a szívem, éreztem, hogy az a szent pillanat *itt van*.

Alkonyodott. Ketten ültünk szorosán egymás mellett a pamlag szögletében. Mély csend körülöttünk. Ilyenkor szoktam neki, míg kicsi volt, mesélni; hogy nagyobb lett, ilyenkor beszéltem a család elhalt tagjairól: nagyapóékról és dédapóékról; ilyenkor megrezegtek a szívnek titkos húrjai, ilyenkor éreztük egymáshoz tartozásunkat legbensőbbben. Ki kellett használnom ezt az alkalmat, világosan éreztem. Minden idegszálam megfeszült. Mint az orvos egy életbevágó operáció előtt mindent kockára tesz, úgy éreztem, hogy gyermekem tiszta lelkében egy új világot fogok megnyitni, tőlem függ, hogy áldás váljék belőle . . . vajjon sikerül-e?

«Mondd csak lelkem, nem gondoltál soha arra, hogy milyen jó lenne, ha neked is volna testvéred, mint másoknak, mint például Irénkééknek?» Kis szünet. Aztán felelt: «Nem, Mimikém.» «Hát arra nem gondoltál soha, fiam, hogy vajjon miként is jöttél a világra? Hogyan születhettél?» Két tiszta, nagy csodálkozó szem némán rám szegeződött. Ezekből kiolvastam azt, hogy ilyen gondolata még nem volt a fiamnak.

«Pedig látod lelkem, én érzem, hogy neked lesz testvéred és én úgy akarom, hogy te is tudd, hogy tudd előre, mint én, még mielőtt itt lenne, mielőtt megszületnék.» A gyermek mintegy álomban néz rám, aztán hosszú szünet után komolyan: «Honnan tudja azt, Mimike?» «Érzem, édes fiam, érzem, mert látod, itt dobog már az ő kicsi szive az én szivem alatt, itt őrizem a testemben az ő drága kis testét, mely most oly gyenge és kicsi, hogy nem tudna közöttünk megélni. Neki szüksége van még a Mimike meleg testére, hol nem üti meg magát, nem fázik, hanem nő és erősödik addig, míg közénk jöhet.»

Mély csönd körülöttünk, csak gyermekemnek lélekzetvételét hallom, a sűrke alkonyatban alig láthatom maga elé bámuló szemeit. És folytatom csendesen tovább:

«Látod fiam, itt pihentél te is valamikor hű szivem alatt, itt nőttél, míg elég erős voltál arra, hogy megszülethessél. Akkor kiszakadtál testemből. Óh lelkem, az nagyon fáj, sokat szenvedtem, azt hittem, meg kell halnom, de aztán megszülettél, itt voltál karjaimban és én elfeledtem a szenvedést, mert szerettelek, és foglak mindig szeretni! Mondd, lelkem, tudnálak oly nagyon szeretni, ha valaki csak hozott volna nekem, vagy ha valahol találtalak volna? Hisz azért szeretlek oly nagyon, mert *belőlem* lettél, mert testemnek vagy egy része, lelkemnek vagy egy lehellete... És meg fog születni a kis testvérkéd is nemsokára és azt is fogom szeretni, mint téged, és fogod szeretni te is, mert ő is része lesz az én testemnek és a tiédnek is lelkem, mert hiszen mi ketten, ugy-e, *egy* test voltunk valamikor? És foglak szeretni mindkettőtöket, foglak szeretni nagyon... mindig... Ha felnőtök is, mindaddig, míg egyszer el kell válni tőletek örökre.»

Két kar forrón átkulcsolta nyakamat, egy drága puha fej keblemre borult, éreztem a hulló könnyek melegét. És lelkem némán felujjongott: mert éreztem, hogy a szent humusz megtermékenyült, az út nyitva számomra gyermekem lelkébe! Fiam az enyém, még jobban enyém, mint eddig, mert enyém a lelkivilága! Oh diadalmas, szent, nagy érzés, melyhez fogható nincs több az emberi érzések skálájában!

És a kis testvére megjött. Karjaiban hordozta a fiam; ha sírt, énekelt neki, maga kigondolt apró kis verseket,

melyekben benne volt egy finom kis lélek minden bája, gyöngédsége, minden szeretete. És a kicsiny elaludott, a nagyobbik pedig gyöngéden letette és lábujjhegyen távozott.

De kis történetem ezzel még nem fejezhetem be. Van másik oldala is, mely igazolta eljárásom helyességét.

Ugyanabban az időben vidéken voltunk ismerősöknél. Akadt ezek között egy tizenkét éves fiú, ki sokat foglalkozott fiammal. Ettől aztán színtén hallott a fiam magyarázatot az ember és állat származásáról, a lehető legdurvább, legcinikusabb formában.

Kis fiam fensőbbiséggel elfordult tőle, mondván: hogy ő mindezt sokkal jobban tudja. Ez ingerelte a nagyobbat, annál aljasabb módon beszélt ezekről a dolgokról és hivatkozott ilyen formában nevetve a mi családi eseményünkre is. Kis fiam mindenről megfélelkezve éktelen haraggal rárohant a nagyobbikra, a vége pedig az lett, hogy a jóval idősebb fiú arcon ütötte, leteperte, aztán otthagya.

Könny nélkül lépett be hozzám a szobába szegény kis fiam, szeme égett, arca lángolt. Keblemre zártam, semmit sem kérdeztem. Tudtam, hogy mindent el fog mondani, ha kipihegte magát. És mindent elmondott. Csunya, piszkos dolgok voltak azok, de mentől piszkosabbak, annál könnyebb volt a helyreigazítás. Azóta évek teltek, kis fiamból nagy fiú lett, de azt a fiút maig se szereti és nem becsüli semmire.

És most kérdem: ha én akkor előzőleg föl nem világosítom fiamat, ha bizalmát el nem nyerem, ha az első helyet lelkében nem biztosítom magamnak: vajjon minő nyomok maradtak volna lelkiéletében abból a brutális fölvilágosításból? És vajjon tudtam volna-e reperálni ott, hol előbb semmit sem vettem? De tegyük fel azt a nehezen hihető esetet, hogy mindent reperálok, ki tudtam volna-e törülni annak az első, undorító vagy izgató megdöbbenésnek emlékét lelkéből? Ezt soha.

Tudjuk mindannyian, hogy az ilyen vehemens, az ártatlan lelket ökölcsapásként érő benyomások örök életűek számunkra.

És azóta több ízben beszéltem fiammal sexuális dolgokról, utóbbi időben teljes nyíltsággal, egyetlen kérdését sem kerülve ki. Most, midőn a bizalom köztünk megvan, midőn velem, mint első barátjával közli az iskolában történt és hallott

dolgokat, most könnyű ebből kiindulva a részletekbe is bocsátkozni. És megerősödött bennem az a meggyőződés, hogy az a gyermek, ki úgy nő fel a szülői házban, hogy ismeri miképpen lesz az ember, ismeri természetes, nemes lefolyásában, az vértézve van a hamis, ferde magyarázatok ellen. Kéértelműségekkel szemben majdnem mindig ellenálló, többnyire lesiklanak róla, anélkül, hogy nagyobb kárt okoztak volna lelkivilágában.

És beszéltem a sexualitásról már fiam barátjaival is, azokkal tudniillik, kiket régebben ismerek és kikben bizonyos komolyságot és melegebb érzést tapasztaltam és a hatás itt is csak jó volt. Csodálatos módon átváltozik ilyenkor a még tiszta ifjú arca, nyiltan a szemünkbe néz, hangja valami meleg zománcot kap, szinte meglátjuk rajta a fölszabadulásnak azt a jóleső érzését, hogy ő most egy felnőttel, kit tisztel és szeret, ilyen egyszerűen, természetesen, nyiltan beszélhet olyan dolgokról, mit előtte mindig titkolni szoktak. Van olyan is, kinek arca lángba borúl, tekintete nyugtalanul kerüli szemünket; az ilyen, fájdalom, már nem érintetlen. Az ilyenre is lehet hatni, négyszemközt. Legalább annyit bizonyosan elérünk, azt t. i. hogy nem kérkedik az ilyen dolgokkal az osztályban, hanem eltitkolja. A *többire* nézve ez mindenesetre előny.

Egy darab lelkiéletnek nevezem előttük a sexualitást, nem titkosnak, de intimnek, melyet érzéseink megnemesítenek. Ezért lealacsonyítja az, ki bárkivel beszél róla, ki jóformán piacra viszi és pajtásaival erről beszélget, együtt nevetgélnek. És fölemeli az, ki magába zárja gondolatait erről a dolgról és azzal közli csupán, ki hozzá közel áll szeretetben, bizalomban, megértésben. De szégyelni való dolog sem a sexualis érzés, fiam, szégyelni való akkor, ha ez az ösztön úr lesz az ember akaratán. Nem is állati ösztön csupán, mert kinek akarata fölötté áll ennek az ösztönnek, az fölötté áll az állatnak. És kötelessége minden ifjúnak akaratában fölötté állni sexualis ösztönének, mert csak így lesz erkölcsileg szabad, csak így emelkedhetik etikai magaslatra. Őrizd meg tiszta testedet arra az időre, midőn testileg és erkölcsileg teljesen érett leszel, midőn a szerelem megnemesíti ösztönödet, a felelősség érzete pedig szerelmedet. Mert akkor érezni fogod, hogy felelősséget kell hogy vállalj azért az új életért,

melynek előhívója voltál. Ne végy soha szerelmet *pénzen*; ne piszkold be lelki életednek nemi részét, hanem közeledj majd tiszta multtal ahhoz a leányhoz, kit feleségeddé teszel, kit szeretni fogsz jobban még anyádnál is, ki *egy* életet fog veled élni testben és lélekben és kitől várod majdan gyermekeidet, kik apjuk szűz erejének, tisztaságának fogják köszönni testi és szellemi épségüket. Tudom, hogy társaid egy nagy része férfiatlansággal fog vádolni, kigúnyolnak is talán, aminthogy egy része most is már a cigarettát, a bort, a kávéházat, az olcsó szerelmet emlegeti és élvezi. Ez nem szerelem, fiam, a léleknek nincs köze hozzá. Te maradj erős és igyekezz a hasonló gondolkodásuakra ilyen irányban hatni. És érezni fogjátok, hogy *föléje* emelkedtetek azoknak, kiknek a férfiasságról ilyen primitív fogalmuk van csupán.

Ti lesztek az igazi férfiak, ti a tiszták, az önmegtartóztatóak, az *erősek*, mert nem lesz mindig könnyű erősnek maradni! De az önmagát fékezni tudó akaratot a küzdelem köszörüli erőssé és nemessé. Ne hidd, hogy a sexuális élet az ifjúnak *szükséges*. Vannak, kik ezt állítják, jól tudom, mondják az elmaradottak és mondja főleg az, ki maga nem tud ura lenni hajlamainak, hanem ezek parancsolnak ő neki. A sexuális hajlam leküzdése nem ártalmas, ezt mondják most már orvosaink legjobbjai is, kik haladnak, gondolkodnak, sőt egyéni, családi és szociális szempontból egyaránt kívánatos, mert hasznos. Igaz, hogy az ifjak közül a legtöbben élnek sexuális szabadságukkal, de van már szép számmal olyan is, ki nem él vele és ez a rész jellemben és etikai erőben színe-java ifjuságunknak.

A felvilágosítás hívei közül vannak olyanok, kik tiltakoznak az ellen, hogy az ifjában félelmet ébresszünk azáltal, hogy a sexuális élet sötét oldalait is bemutatjuk neki. Azt kívánják, hogy tisztán az ifjú tisztességérzetére hivatkozzunk. Én azt hiszem: ez nem elég. A felvilágosítás nem lenne teljes, nem lenne egész őszinte, ha nem mutatnók be neki negatív oldalát is. Sőt a fejlődő korban, az úgynevezett kamaszkor utolsó stádiumában, jól tudja minden szülő, a felsőbbrendű érzések megnyilatkozása vajmi ritka. *Csupán* a becsületérzésre való hivatkozás pedig meddő dolog, ha ezekbe a legmélyebb érzelmi rétegekbe nem nyúlunk bele. Ha tehát az érzelmi húrok nem állanak mindig rendelkezésünkre, fel-

használjuk a másik fegyvert is: bemutatjuk nekik a sexuális élet veszedelmeit. Ennél a pontnál megállok. Vannak szülők, főleg anyák, kik nem tudnak ezekről az intim részletkérdésekről beszélni fiaiknak, bár belátásuk révén a minden oldalról való felvilágosítás hívei. Ez egy lélektani kényszer. Őket így nevelték, erkölcsi világuk a multban gyökerezik, a régi szokások egy darab velükszületett lelkiélet. Nagy lelki küzdelembe kerül ezekről leszokni, de ha sikerült a dogmává fagyott előítéletekkel szakítani, akkor az erkölcsi szabadság tavaszát ők is megérik magukban. Soknak nem sikerül. Ezeknek, ha az apa valami oknál fogva nem vállalkozhatik rá, segítségére lehet egy felvilágosodott, meleg érzésű házi-orvos, vagy fioknak az a tanára, kiben föltétlenül megbiznak.

Tehát itt sem *tömegfelvilágosítás*, hanem négy szemközt való bizalmas, komoly beszélgetés. A tömegfelvilágosítás eredményei oly ritkák, hogy nem lehet a jövő programjába beállítani. Ily irányú tanulmányaim között csupán egy kötetben (a Dürer-Bund kiadása Drezdában) találtam egy efajta beszélgetést, egy tömegbeszélgetést, mely a százakra menő példák közt az *egyetlen*, amelyből kiéreztem, hogy ez nem mesterkéltség, nem erőszakos, hanem őszinte. Ennek így kellett történnie, mert sorai között kiérezzük lélektani igazságát. Bemutatom önöknek egy részét. Igyekeztem e részt lehetőleg híven lefordítani, ha nem fogják belőle kiérezni a naiv, de mély hatást, amit én éreztem, midőn olvastam, akkor én, a fordító voltam a kontár és nem írója.

Írója polgári iskolai tanár. Felsőbb osztályú növendékeivel szokott néha intimebb beszélgetést folytatni, főleg a bibliai történetek keretében. Átadom a szót magának az írónak:

«Ritkán mertem növendékeimmal a Bibliának egyik részéről behatóan beszélni, mely a következő: «Az asszony midőn szül, szomorúsága vagyon, mert eljött az ő órája; miután pedig megszülte a gyermeket, már nem emlékezik szorongatásáról örömeiben, hogy ember született a világra». (Szent János evangéliuma, 16. fejj. 21. vers.)

A minap megint egyszer sikerült. Hogy miért sikerült akkor, azt éppen úgy nem mondhatom meg, aminthogy a művész nem mondhatja meg, hogy miért sikerült neki egy bizonyos napon a legjobbj műve? Talán *kiérezni* olvasóm ennek

a sikernek titkát abból, amit mondtam ötven fiúnak, kiket egytől-egyig jól ismerek és kik engemet ismernek.

Tehát: «Az asszony, midőn szül, szomorúsága legyen, mert eljött az ő órája». És itt a Biblia azt akarja mondani, hogy az asszony mindig a nyitott sir szélén áll, mikor egy gyermeknek életet ad. Kimondhatatlan fájdalommal és rettegéssel szült téged, téged és téged is valamikor édes anyád. Azt hitte végórája itt van és rettenetes kínjában imádkozott. Imádkozott éretted és magáért, de leginkább éretted. És Isten meghallgatta az *anya* imáját, életben maradtatok mindketten. Magához ölelt a te édes anyád és az első csókot lehelte arcodra... Mikor fogod te neki — az *utolsó* csókot adni? Azt mondom nektek, hogy nekem már meg kellett tennem, mikor édes anyám meghalt. Óh, abban a pillanatban azt hisszük, hogy szivünk verésének meg kell állnia a fájdalomtól, pedig egy *másik* sziv szünik meg dobogni — örökre!

És az a szerető szem sohasem mosolyog többé rád, az az áldott kéz egyiketeknek sem simítja többé végig a homlokát.

Fiaim, ez az óra jönni fog, mindenki számára bizonyosan megjön, készüljete rá.

Valóban, csak akkor tudjuk, hogy *ki* volt nekünk édes anyánk, mikor nekünk is van feleségünk, gyermekünk. Egészséges érzékeitekkel azonban annyit most is már tudhattok, hogy mit tesz az, ha az anya gyermekéért minden éjszaka tizszer-huszsor fölkel és csitítja, gondozza, téged is Feri, téged is Gyuri, mikor sirtatok és nyugtalanoktatok. Aztán, nem tudom, hogy akadt-e köztetek, kis malacok közt olyan, ki két éves korában már tiszta volt?... Mi?... Kinek vannak otthon kis testvérkéi? Nos, az segíthetne édes anyjának nehéz napi munkájában. Hiszen ő most is gondoz benneteket és fog mindig gondozni, míg él. Lám csak, milyen erős és kövér vagy te Gyula, meglátszik rajtad, hogy erődet, egészségedet édes anyádnak köszönheted. Voltál-e már beteg?

— Nem.

— No lám! Persze, hogy nem, mert édes anyád egészséges emlőin nőttél fel és ettől szép, egészséges vért kaptál. Apád adta az erőt, anyád a szeretetet... Jusson mindig eszedekbe, hogy a *szeretet* hordozott benneteket, a szeretet, mely kész volt értetek meghalni.

Fiaim! Egyet sem tartok közületek gazembernek. Hiszen egytől-egyik az én legderékabb legényeim akartok lenni. Nos, ha azt kellene hinnem, hogy akadna köztetek csak egy is olyan hitvány, léha fráter, ki mosolyog, midőn azt olvasuk egy anyáról, hogy szült: akkor én azt a hitványt kirugnám innen, mert nem tisztességes emberek közé való.

Fiaim! Derék legények voltatok eddig, maradjatok ezentúl is azok. Ne vetemedjetek olyan dolgokra, miről azt szoktátok mondani, hogy *aljas*...

Így tanítottam én a fiaimat az iskolában, nem, így csepegtettem egyenesen sziveikbe a szót. Erre nem lehet senkit sem tanítani, ennek belülről kell jönnie. Minden attól függ, milyen viszony van köztem és fiaim között; hogyan ismerem őket és hogyan ismernek ők engemet; milyen a bizalom köztünk. A lány jobb, ha asszonytól hallja. Óh, ha anyáink lennének, fenkölt lelkű anyáink! Az «anya» megmondhatná fiának is, mert senki sem áll bizalomban olyan közel hozzá, még legjobb nevelője sem, mint édes anyja».

Egyszerű, naiv ez a kis történet első látszatra, mesterműnek nevezhetjük. Csodálatos, milyen finom vonalként húzódik benne végig a sexuális tárgy magyarázata. A tanító beszél róla fiainak, de mihelyt érzi, hogy egy kényes pontnál a fiúk esetleg mosolyoghatnak, vagy titkos egyetértéssel másra gondolhatnak, azonnal belemarkol szivük közepébe és megrezegteti a legértékesebb húrokat és ha így előkészítette a kedélyeket, újra lép egynehányat a felvilágosítás terén és ez így megy végig. Váltakozik a magyarázó az erkölcsbíróval, de mindkettő felett ott lebeg a mindent átható szeretet. A mester emberszeretetének szuggesztív erejével úgy gyúrja, változtatja át a kedélyeket, amint tárgyához szükségesnek tartja.

És most, fájdalom, egy rideg kérdéssel kilépünk e szép hatás alól. Azt kérdelem: hisszük-e, hogy akadáhat annyi pedagógus, ahányra szükség volna, hogy a sexuális felvilágosítás az *iskolákban* ilyen módon történhessék? Ugy-e nem? Így hát el kell ejtenünk az iskolában történendő felvilágosítás problémáját. Valamit azonban, úgy lehet, mégis tehet a tanító. Ha szokása az ifjúságot lélektani szempontból figyelni, akkor nagy hasznára lehet az *egyesnek*, ha vele négy szemközt beszél, mihelyt ily irányú változást vesz rajta észre. Tehát

az *egyessel* és nem a tömeggel. Ez az individuális munka egyszerűbb és könnyebb is, mint a tömeglélektan. De itt is csak az olyan tanár teheti, kinek az ifjúság tiszteletéből és szeretetéből sarjadzó tekintélye van, kinek erős az etikai alapja és kinek szívében *élő* szeretet van. Ez meg fogja találni az *egyessel* szemben a hangot és ennek valószínű, hogy lesz pozitív eredménye is. Aki nem ilyen egyéniség, az ne is próbálkozzék meg evvel a problémával, még ha *van* is tekintélye, mert ártani fog és nem használni. Valaminthogy ártanak mindazok, kik kétértelmű megjegyzéseket tesznek az ifjúság előtt a nemi életre, vagy a nemi szervekre vonatkozólag; kik frivol, vagy aljas gondolkozásukat az ifjúság közé viszik és egy-egy megjegyzéssel, mosolyukkal megmérgezik a megmérgezésre oly alkalmas serdülő ifjú lelkét. Ezek játszanak azzal, mi a szülők legféltettebb kincse; mi a társadalom jövő ereje.

Mert amit az ifjak egymás közt frivol módon emlegetnek, káros, de százszor károsabb, ha felnőtt egyéntől, olyantól, ki talán nevelésökre hivatott, hallanak. Ezeket az egyéneket, ha foglalkozásuk az ifjúság körébe helyezte, meg kellene fosztani foglalkozásuktól és kiutasítani az ifjú lelkek szent templomából.

Minden ifjú tudja, hogy a szaporodás törvényszerűség, de mindegyiknek tudnia *kell*, hogy az egészséges szaporodás kötelesség. Egészségünk fenntartása nemcsak öröm az egyesnek, de haszon a társadalomnak. Az ifjúság egészségének egyik imminens fontos része: a sexuális tisztaság. Ennek fizikai haszna mellett lélektani haszna is van. Mert az önmegtartóztatás lehetőleg a házasságig a lelki erőket is edzi. *Ezt bele kell vésnünk ifjúságunk tudatába.* Idővel oda kell jutnunk, hogy a társadalom *önként* magára vállalja azokat a kötelességeket, melyek a veszedelemmel járó sexuális életet a házasság előtt *épen úgy tiltják*, mint a házasságot terhelt egyénekekkel. Tudni fogja idővel mindenki, hogy a természet bizonyos mértékben a mi hatalmunkban van és nem adjuk magunkat *önként* az ő brutális hatalmába. És ez felemelő gondolat. Oda fogunk jutni majd, hogy az emberiség nivóját az egyes ép úgy kötelességének tartsa emelni, aminthogy a véletlenre bízva magát, alásülyesztí színvonalát. Nem megszorítása ez az emberi szabadságnak, hanem a tudatos kötelességérzet ébredésével *emelése* e szabadságnak a természettel szemben. Ez az ember aktív beleszólása

a természet munkájába. Bizonyítja a történelem, hogy az emberek évszázadok folyamán a monogámia, endogámia és exogámia, a különböző törzsek tábuja tilalmának és törvényeinek nemcsak alávetették magukat, hanem annyira szokássukká váltak, hogy végül nem is érezték e megkötöttség terhét.

A törzs, a faj érdeke, a vallás hatalma belenyult az egyén szabadságába és az egyén engedelmessé vált. Most az egész „emberi faj” emelésének érdeke fog egy szociális törvényt is ránk szabni, mely ami higiénikus, etikai és szociális belátásunk talajába mélyeszi majd gyökereit. És ezt a törvényt belőlünk ki fogja kényszeríteni az az új tudomány, mely alakulófélben van, mely egy csomó gondolkodót a maga számára lefoglal, mely előre küldi már ragyogó sugarait, hogy bevilágítson az emberiség egy szebb jövőjébe és ez az eugénika. Csendes, zajtalan munkájának már vannak eredményei; térhódítása lassú, de biztos; feladata: az emberi faj fizikai, etikai és esztétikai emelése. Munkáját pedig megkönnyíti az a tény, hogy: akár fatalisták legyünk, akár nem, az ember mindig megragadja az alkalmat, ha akaratát a maga hasznára érvényre juttathatja, bárkivel és bármivel szemben.

És ha mi ifjainkat egyelőre talán csak családi érdekből is tudatos sexuális egészségben neveljük: akkor mi ezzel az eugenikának a legnagyobb szolgálatot tesszük.

És most, röviden összefoglalva az eddig mondottakat, ismétlem: mivel mindnyájan érezzük a sexuális felvilágosítás szükségét, meg fogjuk csinálni. Még pedig mi, a szülők. Megteremtjük a bizalmat magunk és gyermekünk közt és dolgozunk az ész és szeretet erejével. Nem fogunk tréfásan beszélni erről a dologról, de ünnepélyesen sem, hanem komolyan és bensőséggel. *Mentől korábban, annál jobb*, ez munkánkat megkönnyíti. A gyermek pedig ebbeli ismereteit egyszerűen besorozza többi ismeretei közé és ezzel elveszíti számára a titokzatosság ingerét. Felnőtt gyermekeinket már barátként kezeljük. Bebizonyítjuk nekik a sexuális élet fölemelő voltát az ember számára, ha a tiszta szerelem meg-nemesíti, de megmutatjuk a sexuális élet negatív oldalát is. Az ilyenképen nevelt ifjú ismerni fogja higiénikus és etikai kötelességeit, felelősségeit nemcsak magával, de az emberi társadalommal szemben is.

A gyermek zenei élvezete.

Irta: **Lakatos Lajos**, Rimaszombat.

Ismert dolog, hogy a gyermekek nagyon szeretik a zenét s már a csecsemő is boldogan hallgatja anyja énekét, zongorajátékát. A kintorna hangjai, a zenekar harsogása összecsőditik a gyermekszereget.

Iskolámban legkisebb tanítványaim (a 6 évesek) is boldogok, ha a nagyok énekóráin jelen lehetnek s mindig nagyon kérnek, hegedülnék nekik valamit.

Önkéntelenül merül fel a kérdés, mi az tulajdonképen, ami a gyermekeknek a zenében tetszik, ami hat rájuk? Ha a zenei élvezetet elemeire bontjuk, e tényezőket nyerjük: *ritmus* és *dallam*, amikhez a dalban még a szó és az értelem is csatlakozik.

A szó és értelmének hatása a tetszésre nézve nem döntő, mert a gyermekeknek a hangszer-zene sem tetszik kevésbé, mint a dal, sőt olykor jobban. Ekkép tehát csak ritmus és dallam maradnak s ezek ingerei keltik az esztétikai elemi érzeteket.

Most már az a kérdés: vajjon a gyermek zeneélvezésekor pusztán esztétikai elemi érzések ébrednek-e, vagy pedig magasabb érzések is? Erre határozott igen-nel, vagy nem-mel felelni nem tudtam, de eldöntése későbbi fejezethez is tartozik s ez alkalommal csak az esztétikai elemi érzések megvilágítására szorítkozom.

A ritmus és dallam hatásánál az a kérdés, vajjon ritmus és dallam különböző erővel hatnak-e a gyermekekre? Melyik hat erősebben? S tudatában vannak-e a gyermekek a hatások különbözőségének? Hogy e kérdésekre magyarázatot nyerjek, következő kísérleti táblázatot készítettem:

1. a) A g hangot körülbelül 16-szor minden ritmus nélkül húztam végig a hegedűn.
- b) Ugyanazon hangsor bemutatása, de ritmussal, s pedig daktilusokkal (— *ν ν*). Ritmussal való kísérletezésnél mindig daktilusokat használtam.
2. a) A következő hangsor: d e fis, körülbelül 8-szor, ritmus nélkül.
- b) Ugyanaz ritmussal.
3. a) A második kísérleti hangsor: d e fis ritmus nélkül.
- b) g tizenhatszor ritmussal.
4. a) és b) Ugyanazok a kísérletek mint 2. a) és b)-nél, de a hangsor: a h c.

5. a) és b) Ugyanazok a kísérletek mint 3. a) és b)-nél, de a hangsor: a h c, és b) kísérletnél a hang (g helyett).
6. a) Újabb hangsor: d g h folytatva ritmus nélkül.
b) Ugyanaz a hangsor ritmussal.
7. a) Hangsor mint 6. a)-nál ritmus nélkül.
b) g ismételve ritmussal.
8. a) Újabb hangsor d g h d fölfelé és lefelé folytatva ritmus nélkül.
b) Ugyanaz a hangsor ritmussal.
9. a) Mint 8 a)-nál ritmus nélkül.
b) g ismételve ritmussal.
10. a) D-dur hanglétra ritmus nélkül.
b) D-dur hanglétra ritmussal.

Ezzel a kísérleti táblázattal experimentáltam egytantermű falusi iskolában (Bács-Topolyán). Amikor a szükség követezte, minden osztályt külön vizsgáltam, ahol pedig megengedhető volt, több osztályt összezsáptam. A felső fokot a 10—12 évesek, a középfokot a 8—9 évesek képezték.

A gyermekeknek mindig 2—2 egy szám alatti kísérleti feladatot játsztam el gyors egymásutánban. A feltett kérdés mindig ez volt: «*Mi hangzik szebben?*» Írásbeli nyilatkozatot mellőztem, egyszerűen szavaztunk.¹⁾ Mindenki azt mondta meg, hogy tetszett-e neki, vagy nem s pedig teljesen ösztönyszerűen, mert gyermekeim hozzá vannak szokva, hogy önállóan gondolkodjanak és véleményüket szabadon kifejezhessék.

Íme az eredmények:

A felső- és középcsoport, — tehát a 8—12 évesek — mindig nyomban és egyhangulag a ritmusos hangsorok mellett nyilatkoztak, ami engem mégis csak meglepett. A 9. számú kísérletnél élénk dallamos hangsor egyhangúval áll szemben. Az első mindenestre ritmus nélküli, a másik ritmusos. Hogy a döntés föltétlenül a ritmusos sor mellett történt, azt igazolja, hogy *ebben a korban a ritmus sokkal erősebb benyomást gyakorol, mint a dallam*; ugyanis a ritmusokozta élvezeti érzetek sokkal erősebbek, mint azok, miket a dallam kelt.

Megjegyzem, hogy a daktilusoknál egyszerűbb ritmusokkal is tettem kísérletet. Így trocheusokkal (— *υ*). Az eredmény a felső fokon ekkép mutatkozott: A 8. számú kísérletig

¹⁾ Minthogy a gyermekek feleleteiben mindig nagy szerepet játszik a szuggesztió, azért az ily kísérletekben az eredmény tisztasága érdekében föltétlenül írásbeli feleletet kell kivánni. Ugyanez áll ezen különben igen érdekes és becses kísérletekre is. Szerkesztő.

bezáróan a ritmusos sorok részesültek előnyben. A 9. számú kísérletnél megoszlottak a vélemények; körülbelül a fele a ritmusos sorok mellett, a másik fele a ritmus nélküliek mellett határozott. A 10. számú kísérletnél megint egyhangúlag a ritmusos mellett. A középcsoport 1. számú kísérlettől kezdve osztott volt; mégis az 1., 2., 4., 6., 8., 10. számúaknál a többség a ritmusos sorok mellett szavazott, de egyhangú előnybenrészesítés sohasem történt. *A trocheusi ritmus tehát korán sem hat oly erősen, mint a daktilusi s a dallammal szemben sokkal kevésbé tud érvényesülni.*

A 8—10 évesekkel végzett kísérleteket ezután a 6—8 évesekkel veszem keresztül; kezdve a 6 - 7 évesekkel. Eljátszom az 1. a)-t, 1. b)-t! Melyik a szebbik? Valamennyien: az utóbbi! Most előbb játszom 1. b)-t és utána 1. a)-t. Melyik volt most a szebbik? Megint az utóbbi. Így ment ez egy ideig ide-oda. Eleinte mindig azt mondták: az utóbbi, azután meg: az első. Végre azt kiáltja egyik: mind a kettő. Egy eleven eszű fiucska meg így nyilatkozott: Oh, tanító úr, mind a kettő oly igen-igen szép! A 7—8 éveseknél általában ugyanaz az eredmény. De itt már néhány kivétel is volt. A többsége ezeknek nem tanúsított különös előszeretetet a ritmusos sorok iránt, hanem úgy döntött, mint a 6 - 7 évesek, egyszer így, máskor amúgy. Azonban néhányan, ha nem is állandóan, előszeretetet tanúsítottak a ritmus sorok iránt. Ezek úgynevezett *individuális «kivételek»*, kik vagy különös tehetséggel bírnak, vagy pedig fejlődésükben megelőzték kortársaikat.

A 6—8 éves gyermekekkel való kísérletezések egyáltalán azt igazolják, hogy *a gyermekek e korban a ritmus és dallam behatása között különbséget tenni még nem tudnak.* Az élvezeti érzetek, miket e két indító ok bennük kelt, egyenértékűek. De már 12—14 éveseknél határozottan láthatjuk képességét a pontos megkülönböztetésnek, habár csak érzékszerűen is.

A 9 évesekkel való kísérletezések amellet tanuskodnak, hogy *e korban kezdődik a megkülönböztetésre való képesség*, de nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy mint mindenütt, itt is vannak kivételek.

Megállapíthatjuk tehát, hogy *e korban kezdődik a ritmus iránti előszeretet.* 1—5. kísérletnél egyhangúlag és határozottan a ritmusos sorok részesültek előnyben; 8—9.-nél ellenben szétágaztak a szavazatok, felerészben a)-ért, felerészben b)-ért. Jellemző, hogy a 10. kísérletnél ismét egyhangúlag a ritmusos sorok mellett döntöttek.

Rezumáljuk az eredményeket, látni fogjuk, hogy a 9—13 éves korúak érzékileg képesek különbséget tenni dallam és rithmus hatása között. Előnyben a ritmikus hangsorok részesülnek. A 6—8 évesek pedig s lefelé bármennyire ki is bővíthetjük a kort, *nem képesek a dallam hatását a ritmusról megkülönböztetni* s ekképen egyik sem részesülhet előnyben a másikkal szemben.

S vajjon lehet-e ezt ily határozottan megállapítani? Tény, hogy ezek vizsgálódások eredményei. De mindenestre csak kísérletezésekről van szó, melyek a maguk technikájában meg lehetőszen nyerse s talán nem is képesek a gyermekek gyöngéd érzetkülönbözeteit regisztrálni.

Nem kísérletek útján, hanem a mindennapi megfigyelés következtében jutottam arra a meggyőződésre, hogy *dallam és ritmus a 6—8 évesekre különböző erővel hatnak és a ritmuskeltette élvezeti érzetek e korban túlsúlyban vannak.*

Tapasztaltam, hogy a 6—7 évesek, tehát a legkisebbek, a kis dalok dallamait, miket együtt énekeltünk, meg nem tartották. Valamennyien szeretnek énekelni, s minden játékuknál éneklük e dalokat, de állandóan hamisan énekelnek, majdnem mindig más dallamot, önkészítettet — vagy éppen semmi dallamot. Félig beszéd-, félig énekhangok azok, valóságos énekes beszéd. Természetesen vannak kivételek: egyik-másik kis fiú vagy leány megtartják a dallamot és nagyon kedvesen énekelnek. De a többségnél határozottan konstatálható, hogy a hangsor különböző magassága és mélysége iránt gyenge, vagy éppenséggel semmi érzékük nincs. A melódikus hangsor által tehát vagy éppen semmi, vagy csak nagyon gyenge érzet kelthető.

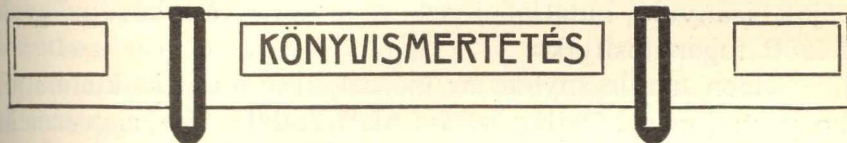
Amit azonban a kicsinyek valamennyien megtartanak, az a *dalok ritmusa*. Dacára a hamis dallamnak, ritmikusan minden dalt pontosan énekelnek és gyakran igen komplikált, nehéz ritmust is szabatosan utánénekelnek. Ritmusérzetük oly erős, hogy magában az énekben nem is nyilvánulhat teljesen s egyéb utakat keres megnyilatkozásra. Ilyen megnyilatkozás p. o. az üteny kikopogása az asztalon, ütenyezés a lábbal stb. e. f. Melyik tanító nem tapasztalta volna, hogy némely gyermekben mily erőt vesz a ritmus érzete. Így egyik kis leánytanítványom majd a fejével, majd a kezével, végre egész testével ütenyzett éneklés közben. Felső teste a dal ritmusa szerint folyton jobbra-balra ingott-ringott s amellet oly komoly arcot vágott, hogy szinte komikus volt. A nagyobb gyermekek, valamint én is, nem tarthattam magam vissza a

nevetéstől. S a kis lánynak sejtelve sem volt róla, hogy mily nyugtalan volt; egészen ösztönszerűen izgett-mozgott s a leszoktatás végtelen nehezen ment, mert a ritmust valamilyen módon kifejezésre kellett juttatnia.

Megfigyeléseim világosan mutatják, hogy a ritmus, ellenében a dallammal, nagyon érezhető s igen erős élvezeti érzeteket kelt.

Összefoglalva a tényeket, mondhatjuk, hogy a ritmus és a dallam a fiatalabb gyermekekre is különböző mérvben hatnak; hogy a ritmust erősebben érzik, mint a dallamot s a ritmus fölötté erős élvezeti érzeteket kelt.

A zene élvezete fiatalabb gyermekeknél tehát nem más, mint az *esztétikai elemi érzetek felköltése a zene ritmusa által.*

Schuyten M. C. dr. gyermeklélektani legújabb kutatásai.

A belga *«Paedologisch Jaarboek»* VII. (1908—1909. évi) kötete nyomán ismerteti **Sándor Domokos**, nyug. tanítóképző tanár.

Második s befejező közlemény.

Kutatások a gyermeki lélek munkaerejének folytonos változékonyságáról.

«Iskoláinkban még mindig úgy foly az üzem, kezdi dr. Sch., mintha a gyermeki lélek valamely változatlan egység volna, mely reggeltől estig, télen úgy mint nyáron ugyanazon képességgel bírna az oktatás figyelemmelkísérésére s az iskolai teendők elvégzésére. Pedig csak a vak nem látja, hogy a dolog nem így van. Máskülönben hogyan történhetnék meg az, hogy az iskolakormányzó nap-nap után egyebet sem tesz, mint azt, hogy reggel félkilenctől délután ötig körüljár a nebulók seregében s őket mozgékonyosságuk, figyelmetlenségük miatt hol megszólongatja, hol éppen büntetéssel is illeti. Az ilyen kifogásolt megtorlás aztán szándékos rendetlenkedés,

rosszakarat, lázongás és hasonló címeken kerül a növendék erkölcsi minősítésének a teherlapjára. Szóval: megfoghatatlan dolog, hogy az iskolai ifjúság mi mindenféle hibában leledzik. Átlagosan nézve úgy tekintjük e fegyelmetlenségeket, mintha a gyermekek félig-meddig, vagy éppen teljesen felelősek volnának azért, hogy magukon nem uralkodnak akkor, midőn testi mibenlétük a maga természeti jogait teletorokkal hangoztatja.

Egyéb források mellett (minők az évszakok, a napi órák, az emberen és gyermekén észlelhető különböző lelki sajátságok) a gyermek elébb említett testi mibenlétére, mint főforrásra vezethető vissza a gyermeki lélek munkabírásának szakadatlan hullámmása. Továbbá: az érintett hullámmás magasabb vagy alantabbi fokát aszerint észlelhetni, amint a rájuk irányuló kutatást ilyen vagy amolyan körülmények között fogatosítjuk.»

Jelen tanulmányban az író azt szándékozik kimutatni, hogy vajjon a külvilág hatása alatt észlelhető-e a gyermeki lélekerő hullámmása s az észlelt hullámmásban esetleg valamely szabályszerűség és haladásbeli egyöntetűség (tempó) megállapítható-e? A kísérletezések két csoportba sorakoznak, ú. m.: *auditív számemlékezéssel kapcsolatos dinamometrikus* és *auditív-motórikus számemlékezési kísérletek* csoportjára.

Szerző az antwerpeni elemi iskolák 1896-ban, 1897-ben született fiú- és leánynövendékei közül 20—20-at szemelt ki, úgy, hogy ezeknek fele, azaz 10—10 fiú és leány a legfejődöttebb s 10—10 a legkevésbé fejődött fiú- és leánynövendékekből telt ki. Az elébb érintett kétrendbeli kísérletezéseket tehát ezzel a nyolc tizes csoporttal hajtotta végre, külön a fiú- és külön a leányiskolák alkalmas helyiségeiben.

Szerző a kísérletek eredményeit a következő tétélekbe foglalja össze:

A gyermekeknél a testi, valamint a lelki visszahatások rendkívül változékonyak: percről-percre változnak. De az egyes visszahatások egymásutánjának a gyorsaságát (tempó), kivéve az elfáradását, fölfedezni lehetetlen.

Majdnem biztosra vehető, hogy az izomerőre nézve bizonyos *tipusok* vannak, melyek a lelkierő feszültségétől és kimerülésétől függetlenül, a saját minőségi fokuk szerint működnek. Lélektani oldalról nézve a dolgot: tisztán szellemi

munka kezdetén, a lelki erő feszültségére s meglankadására nézve nagyobb egyöntetűség észlelhető, mely abban áll, hogy a gyermekek a kezdetén, lelki erejük teljes megfeszítésével fognak a munkához; a kezdetben észlelt feszültség nem sokára alább száll és lassankint újból fokozódik, meg viszont hanyatlásnak indul.

A számemlékező tehetség ingadozásáról összeállított kimutatások arról győznek meg, hogy minél inkább gyöngül a számemlékező (az emlékezetből lediktált számok mennyisége), annál inkább növekszik a számképzelet (a képzeletből lediktált számok mennyisége). E jelenség abból a körülményből ered, hogy a növendék tudván, hány számra kell emlékeznie, az emlékéből kiesett számot csak taláalomra írja oda. E tekintetben a lányok a fiúkon túltesznek.

A gyakorlati életre nézve Schuyten e kísérletekből a következő eredményeket vonja le:

A tanító mintegy öntudatlanul törekszik arra, hogy a tanulóereget az egész oktatás ideje alatt *kellő magaslaton* tartsa s ezokból folyvást ösztökéli őket, hogy figyeljenek, szorgalmasan dolgozzanak. Így tehát az iskola az üzem alatt harcmező gyanánt szerepel, hol a tanító folyvást a vezénnyel vesződik, a gyermekcsapat pedig szakadatlan nyomás alatt áll. Tiszta helyzetnek pedig az ilyen egyáltalában nem nevezhető. Azonban az iskola, a mai viszonyok között, másként aligha viselkedhet; mert a fődolog az, hogy a gyermekek magukat szabályszerűen viseljék és kedvesek legyenek, ha mindjárt semmit sem tanulnak is.

Mitevők legyünk tehát? Igyekezzünk a gyermekek egyéniségét kiösmerni, kedvező kedélyállapotukat az éppen kézalatti anyag rövides közlésére fölhasználni, ennek végeztével pedig a gyeplőt kissé lazára hagyni, hogy ezalatt a gyermeki lélek az asszimilálnivaló anyagot a maga sajátlagos mozgékonyaságú műhelyében földolgozza. A rendszeres lélekfejlesztés ugyanis semmi egyéb, mint a lélek egészséges telítettsége a mindenkori emelkedő és lohadó tevékenység felé irányítása. Sohase feledjük azonban, hogy a mondott fokozódás az izgató intézkedések alkalmazása mellett is legfőllebb csak 1-5 percig tartó lehet. Egy órai lecke alatt a gyermeki lélek erő kifejtésén az emelkedések és esések egész sorozata észlelhető. Ezokból a gyermeki lélek energiáját folyvást zabo-

lázni kell s működését csak azon időpontban engedni szabad-jára, mikorra az energia fokozódása biztosan várható.

Fogalmaknak a lélek talajába leendő mesterséges beplántálására a legtöbb esetben semmi szükség. A szokott értelemben vett fogalomalkotás munkáját hagyjuk a gyermekre, kinél, az agyában lefolyó szellemi emésztés magától termi meg a kívánt szellemi asszimilációt.

«Manapság, mondja dr. Sch. befejezőleg, még a távol-ság homályában sem látom derengeni amaz idő közeledését, midőn a tanítók és tanítóképzők az imént föltüntetett lélektani egyszerű tényeknek a fölfogására s kellő figyelembevételére jutandanak.»

Gyermek-irodalom.

E rovatot vezeti: **Nógrádi László dr.**

A könyv és a gyermek, e két jó barát viszonyát figyelmen kívül nem hagyhatja a gyermeklélek kutatója. A gyermek érdeklődésének egyik legérdekesebb része az, mely arról szól, hogy mit, miért s miért nem szeret olvasni a gyermek. Az érdeklődés ezen irányú kutatása sok tanulságos dologra vezet rá, többek között arra is, hogy a gyermek sok olyat szeret olvasni, ami nem neki való, ami lelkének méreg. És valljuk meg, hogy a mai kritikai viszonyok között a gyermeklélek szentélyében teljesen háboríthatlanul garázdálkodhattak a leginfámisabb könyvek. Az üzleti élelmesség a legfurfangosabb külsőségek reklámjával, sokszor a legártatlanabbnak látszó módon igyekezik összecsalni a gyermek lelket és megtéveszteni a könyvvásárló szülőket. Az elegáns forma, könyvruha, hányszor takar olyan könyv-barátot, mely veszedelmes a gyermekre. Ez ellen mindenesetre küzdeni kell. És ezen küzdelem célja rovatunknak. A gyermek-irodalom termékeit fogjuk vizsgálni gyermek lélektani szempontból. Vizsgálatainkban nem fog megtéveszteni bennünket az, ami rendszert könnyen megtéveszti a gyanutlan könyvvásárlót. Mi gyanakodva fogunk kezünkbe minden oly könyvet, mely a gyermeknek van szánva, mert a legszigorúbb kritika itt szükséges leginkább. A gyermek mohón szí magábu minden

benyomást, nála a lelki határok nem pillanatnyi értékűek, hanem mély gyökeret eresztenek s át és át szövik lelkének talaját, kikelnek, meglombosodnak s gyümölcsöt hoznak sokszor egész életen át. És ha rossz volt a hatás, a lélektalajon át szűrődő gyökerek a nemesebb érzések fejlődésének rovására szívják el a táplálékot, rossz fa nől és gonosz gyümölcsöt hoz.

A rossz könyvet meg kell jelölni a ragály piros cédulájával; a gyermekeik iránt érdeklődő szülőkre háramlik a kötelesség, hogy ezt a piros cédulát észre vegyék s gyermekeiket távol tartsák a káros könyvtől úgy, mint a rossz baráttól. Rovatunk híven teljesíteni fogja ezen kötelességét, valamint azt is, hogy a gyermekek igazi barátjára, a legnemesebb társalgóra, a jó és hasznos könyvre rámutasson. A tudományos gyermeklélektani cél mellett ezen utóbbi gyakorlati célt is fontosnak, nagyon fontosnak tartjuk, s egyiket sem tévesztjük szem elől, mikor a gyermek-irodalomról szólnunk.

*

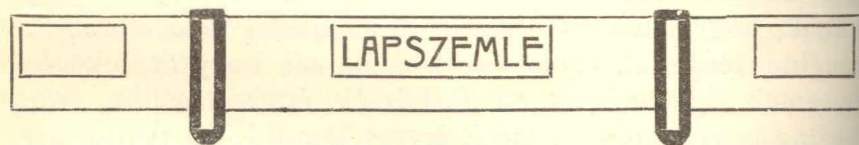
Mesék a legnagyobb Magyaráról. Kis fiának elmeséli Gaal Mózes (az Athenaeum kiadása, 80 lap. Ára 1 korona).

A Széchenyi halálának ötven éves fordulója alkalmára készítette Gaal a fenti című kis könyvet. A legnagyobb magyaráról mesél benne. Mesél, de valóságot. A legnagyobb magyar életét, alkotásait mondja el, úgy, hogy még a legkisebb gyermek is érdeklődéssel hallgathatja, mert Gaal gyermeklélek ismeretével, talentuma erejével tudja a módját annak, hogy lehet való igazságot, alapjában véve száraz történelmi tényeket, olyan formába önteni, hogy az lekösse a gyermek figyelmét, hozzá férközzék érzésvilágához, szóra-koztassa, gyönyörködtesse és észrevétlenül is megtanítsa arra, ki volt Széchenyi, milyen volt a korabeli Magyarország, mit alkotott. Szóval a mese kedves, eleven hangján megrajzolja Széchenyi nagy alakját s korát. S mindezt tizenöt *apró* mese keretében teszi.

Gaal írói egyénisége sok és nagyértékű gyermekirodalmi műve folytán annyira kifejezője mindannak, ami legjobb ezen a téren, annyira kedves és népszerű már a gyermekek előtt, hogy arról, amit ír, ami az ő lelkéből kerül ki, külön dicsérettel nem is kell már szólni, ezt a kis könyvét mégis

különös figyelembe kell részesíteni. Egészen új és szokatlan az, amit e könyvben találunk. Az bizonyos, hogy történelmi tárgyú gyermekirodalmi műveink már vannak, de ezen könyvek vagy úgy vannak írva, hogy fő bennük a mese s a történelem csak színtér, csak keret, csak egy kis görögtűz; vagy nincs mese, csak rideg történelmi tények. Előbbi esetben a könyv csak a szórakozást szolgálja, utóbbiban csak az ismerethez szól. Kétségtelen, hogy mind a két szempontnak van létjogosultsága, mert míg a kisebb gyermek szívesen szórakozik, a nagyobb gyermek meg megérti s el is olvassa a mesenélküli értekezésszerű könyvet is. Gaal ezen kis könyvében egy olyant valósított meg, ami legnehezebben sikerülhet s ez való történelmi tényeket elmondani, megrajzolni egy nagy történelmi alakunkat és korát úgy, hogy a valóság rovására a mese kedvéért semmi se essék, de viszont a gyermek érdeklődése se szenvedjen a valóság miatt még a *legkisebb gyermekben* sem. Ezt Gaalnak sikerült elérni. Új csapást mutatott, új útját tárta fel a gyermekirodalomnak: fel lehet dolgozni történelmünk nagy alakjainak életét úgy, hogy velök még a legkisebb gyermek is megismerkedhessék. Hogy ezzel Gaal mennyi morális és értelmi hatást visz bele a gyermeklélek világába, azt külön magyarázni nem kell.

Ezt a sikerült, illusztrációkkal ellátott könyvet igen nagy nyereségnek tartjuk gyermekirodalmunkra, kicsi s nagy gyermek egyaránt élvezettel s tanulsággal olvashatja.

A népiskolai könyvtárak s a gyermeklélek.

Irta: Nógrádi László dr.

Az Urania című tudományos folyóirat közli a Népiskolai Ifjúsági könyvtárakat intéző bizottságnak a vall. és közokt. m. kir. miniszterhez intézett jelentését (külön lenyomatban is meg fog jelenni). Eltekintve a nagyérdékű jelentésnek kulturális és a magyarosodást illető részeitől, a

egnagyobb örömmel vettük észre, hogy a jelentés a gyermeklélekre vonatkozó adatokat sem hagyta figyelmen kívül. Így a jelentés nemcsak a nemzeti művelődésre, a magyarsodásra vonatkozása miatt tarthat számot a legszélesebb körű érdeklődésre, hanem a gyermeklélekről szóló adatai miatt még különösen minket, gyermeklélek tanulmányozókat is közelebbről érdekel.

A jelentés adatait az ifjúsági népkönyvtárakat intéző bizottsághoz beérkezett tanfelügyelői jelentésekből meríti. A tanfelügyelői jelentések pedig a könyvtárakat kezelő tanítók közvetlen tapasztalatain alapulnak. Így tehát az adatok komolyságához kétség nem férhet. A tapasztalatok öt év megfigyelésének benyomásait tárják eléink arról, hogy a 7—17 éves ifjúság *szere-e olvasni, mit szeret olvasni, miért szereti, s miért nem szereti* ezt vagy azt *olvasni*. Habár számszerű statisztikai adatok nem is támogatják a jelentés adatait, így általánosságban is rendkívül becses gyermeklélektani tapasztalatok tárulnak eléink. S annál inkább becsesek ezen adatok, mert jórészen a *falusi nép gyermekeinek* lelkéről szólnak.

Szeretnek-e olvasni? «Szinte élvezik a könyveket (Bereg, m. Csikósgorond); könyvosztáskor szinte ragyogott az arcuk a böldogságtől (Pusztabánháza, Szabolcs m.); örömnapp a könyvosztás napja (Esztergom); özönével jönnek könyvet kérni (Nagysikálló, Szatmár m.); a tanulók olvasási kedve bámulatra méltó, ha kedvére való olvasmányhoz jut, minden egyéb szórakozás háttérbe szorúl (Nagy-Ecsed); lefeküdni sem akarnak jókor, csak hogy olvashassanak (Fugyivásárhely, Bihar m.); a könyvtárt valósággal ostromolják (Székelydálja, Udvarhely m.); még télvíz idején is kérve kérik az olvasni valót feltűnő s meglepő mohósággal (Simonfalva, Udvarhely m.); a gyermekek a kedvesebb könyveket egymás kezéből várták ki s 2—3 héttel előre bejelentik kérésöket (Komárom); a nagy kereslet miatt a könyvtár állandóan üres (Forró, Abauj m.); három tanító is alig győzi a könyvtári munkát (Hatvan, Heves m.)». Ime az ország különböző helyeiről érkezett jelentések mind arról szólnak, hogy a gyermekek olvasási kedve nagy.

Eddigélé nem volt mit olvasni, mert a népiskolai könyvtárak rendezése előtt 1903-ban mindössze 50 ezer kötetet

tett ki a két milliónyi iskolás növendékek könyvtári állománya, öt év alatt a 3284 népiskolában felállított könyvtárak köteteinek száma négyszázezerre emelkedett. De olvasási kedvét, érdeklődését a gyermeknek ez sem képes kielégíteni, ez is kevés. Bizony kevés, hiszen még mindig csak minden 5–6 gyermekre jut egy könyv!!

Milyen hatással van a gyermekre a könyv? Foglalkoztatja-e őket, szeretnek-e az olvasottakra gondolni vagy csak futólagos szórakozást ad minden mélyebb hatás nélkül? Az adatokból azt olvashatjuk ki, hogy «amit olvastak, arról szívesen és örömet adnak számot. Valóságos versengés támad közöttük, ki mondja el az olvasott dolgokat (Korpona, Szepes m.); a már olvasott művek tartalmát a többi iskolatársaiknak nagy tetszéssel előadták (Székelymuzsna) úgy, hogy alig lehet véget vetni a mesélési vágnak».

Ambíciójukat fokozza, mert «nincs nagyobb dicséret, mintha az I. oszt. gyermeknek kijelentem, hogy nemsokára könyvet kap (Csikósgorond, Bereg m.)» Beleszövődik olvasmányuk játékaikba, mert *A nagyapó tréfáit* játsszák, írják, rajzolják; a *Tom-Tit* kísérleteit próbálják utánozni (Nagyida, Sáros m.); a legkedvesebb meséket... megszemélyesítve elő is adták (Hajdúnánás.)»

Ugyanezeket tapasztaltam én is első osztályos gimnazista kis diákjaimnál. Erős az olvasási vágy, szeretik ha szépen felolvasok nekik, igyekeznek ők is szépen felolvasni; szeretik az olvasottakat elmondani, s különösen kedves előtűk, ha az olvasmányban előforduló személyek személyében olvashatnak fel vagy beszélhetik el az olvasottakat.

Miért szeret ezt vagy azt olvasni a gyermek? Mi befolyásolja a gyermek kritikáját egy-egy könyv iránt? Miért nem szeret ő egy-egy könyvet olvasni? Mit szeret olvasni? Mindezek jelentős kérdések a gyermeklélek érdeklődésének szempontjából. Vegyük röviden sorra

Azt hinnők, hogy talán a tanító szavai befolyásolják a gyermek kritikáját, pedig nem, mert a gyermek kritikája, hogy miért szeret egy-egy könyvet olvasni, egészen spontán alakul ki, s ha mégis befolyásolja valami külső hatás, ez nem a (felnőtt) tanítótól, hanem tanuló társaitól (tehát a hozzá hasonló gyermektől) ered. Így: «nem a tanítóra hallgatnak, hanem egymásnak ajánlják a könyveket; követke-

zetesen megmaradnak azon könyvek mellett, miket társaik minősítenek szépnek, érdekesnek» s ezt a *jelentések meglepő egyezéssel konstatálják!*

Érdekes, hogy érdeklődésüket a könyv *formája, külseje* is befolyásolhatja, mert szeretik, ha a könyv vastag, nagy formátumú. Különösen a kicsinyek nem szeretik a kis könyveket! Szívesen indulnak a hangzatos címek után pl. *Harc az állatokkal*, a *Vasember*. Különösen kedvelik az olyan könyveket, melyekben sok a kép, különösen a színes nagy kép. A verses formát nem szeretik, a leányok Pósa bácsi verseit, a fiúk pedig Petőfiét kérik legfőljebb. Nem szeretik az apró betűs könyvet s az olyant, melyben *kevés a kifejezés*, vagy nincs kép. Nem szeretik a hosszú elbeszéléseket; a könyv lehet bármily vastag (mert hiszen a vastag könyvet kedvelik már a formájáért is), csak hogy több apró elbeszélés legyen benne. Nem igen olvassák szívesen azt a könyvet sem, amelynek nyelvében sok az idegen, pl. latinból vett kölcsön szó; nem olvassák azon írókat sem, akikről az iskolában tanultak, de még azt sem, mely előttök ismert viszonyokról szól, mint pl. Gárdonyi az *Én falum* című könyve. Nem szeretik a verses formán kívül a színdarabokat sem. Ezt a legkevésbé.

Különös, hogy sem Arany, sem Tompa, Vörösmarty nem kedvelt írók! A kicsinyek nagy kedvvel olvassák a *meséket*, a nagyobbak pedig különösen a *történelmi tárgyú*, hazafias, harcról szóló elbeszéléseket; legfőképp pedig a szabadságharcról szólókat.

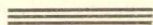
Ime ezek a gyermeklélektani szempontból minket is érdeklő jelentősebb adatai a jelentésnek. Érdekes és felemeltetésre méltónak tartom, hogy ezek nagyjában megegyeznek azon adatokkal, melyekre a gyermek érdeklődésére vonatkozó adatgyűjtésünk alkalmával jutottunk (I. A Gyermek II. évf. 3. sz.). Így ott is azt találtuk, hogy a gyermekek nem szeretik a verses műveket, Petőfit kivéve, nem kedveltek az iskolában tárgyalt írók (Arany, Tompa, Vörösmarty stb.) művei; szeretik azonban a kisebbek a mesét, a nagyobbak a történelmi tárgyú elbeszéléseket. A mi statisztikai adatokkal támogatott állításunkat ime így igazolja a *tapasztalás*.

Már előbb említett cikkünkben felhívtuk a könyvkiadók figyelmét tapasztalatainkra, ugyanezt tesszük most is, mert

igen fontosnak tartjuk a gyermeklélek szempontjából, hogy a gyermek olyan könyvhöz jusson, amely érdeklődését felkelti s ki is elégíti. Amint fent is láttuk, a gyermekre ráerőszakolni a tekintély súlyával, ajánlásával se lehet azt, hogy tessék neki az, ami neki nem tetszik. Látjuk azt is, hogy sok olyan külsőség van, sok olyan aprólékos dolog, ami a felnőtt előtt korántsem fontos, de fontos a gyermek előtt, s amint alkalmas egy, a mi szemünkben kicsiség, arra, hogy érdeklődését, olvasási kedvét felkeltse, akkép arra is, hogy kedvetlenül forduljon el tőle. Nem vaktában, hanem a gyermeklélek ismeretén alapuló tudatos eljárás kell arra, hogy a gyermek egyéniségének megfelelő formájú s tartalmú könyvek kerüljenek a gyermek kezébe.

Mióta a gyermektanulmányozás felderítette azt, hogy a gyermek nem kis ember, hanem *csak* gyermek, azóta a gyermek-irodalom tartalma is megváltozott. Külföldön már ez az irodalom közelebb férközött a gyermekhez, mint nálunk. Nálunk még sok a tenni való a gyermek-irodalom terén, még sok a selejtes s nem gyermek kezébe való könyv, sok az olyan, mely bár tartalmilag kifogástalan, de vagy a formája vagy a tárgya, s előadási módja nem felel meg a gyermek lelkének. Sok a hiány. Pótolni kell, mert a könyv ép oly kulturális lelki tényező a gyermekre, mint a felnőttre; a gyermeklélek ép úgy szomjazza a jó könyvet, mint a felnőtt vagy még jobban; a könyv ép úgy vigasztalója, gyönyörködtetője a gyermeknek, mint a felnőttnek; a művészi hatások ép úgy nemesítik lelkét, mint az emberét s morális világának fejlesztésére meg hasonlíthatlanul nagyobb hatása van nála a könyvnek, mint a már felnőttnél. Szóval a könyv, a jó megfelelő könyv oly óriási hatású tényező a gyermeknél, hogy ép ennél fogva a leggondosabb figyelmet érdemli.

A könyv ezen nagy fontosságú hatása tudatában nyit új rovatot is a *Gyermek*, melyben a gyermek-irodalom jelenségeit fogjuk figyelemmel kísérni s elbírálni a gyermeklélek szempontjából.

Iskolareformálók szövetsége.

Közli: **Gröber Vilma** tanítónő.

Az iskola életének egy új mozgalmát ismerteti *E. Meumann*, a hallei egyetem nagynevű tanára, mely egyúttal a legfontosabb és legnevezetesebb a jelenkori pedagógiai törekvések közül.¹⁾ *Iskolareformálók Szövetsége (Der Bund für Schulreform)* néven társulat alakult, melynek célja a nevelés és oktatásnak a kultúra követelményeihez mért és az új kutatások eredményein felépülő átalakítása. 1908. október 3-án fogamzott meg az eszme egy Berlinben tartott pedagógiai gyűlésen. A mozgalomhoz csakhamar nagyszámmal csatlakoztak a legtekintélyesebb pedagógusok, tanárok és a nevelés szociológiai fontosságát átértők. 1909. októberben köriratban ismertették a szövetség célját. Szervezkedő és a főirányokat kijelölő gyűlésüket 1909. novemberben tartották meg.

Közli azután *dr. Cordsen* hamburgi tanítóképző-intézeti igazgató kiváló értekezését, melyben a társadalom különböző rétegeinek képviselői előtt nagyon világosan és meggyőző erővel fejt ki az új társaság programját. Az előadást a következőkben ismertetjük:

A nevelés és oktatásügy reformálásának szükségességéről az utóbbi években minden kulturállamban annyi komoly szó esett, hogy ezen törekvést a reformok leghevesebb ellenségei se tekinthetik pusztá elégedetlenkedésnek vagy a minden meglévő dolog jóságát tagadó alaptalanul gáncsoskodó kritikának. Aki nyitott szemmel nézi a világot, annak be kell látnia, hogy ezen nemzetközi mozgalomnak tényleges szükség ad létjogosultságot.

Óvakodni akar előadó a reformbeszédek bántóan éles és ostorozó hangjától. Ha igazságosan akarjuk a dolgot nézni, akkor mint minden jelenséget, úgy korunk nevelési rendszerét is csak a fejlődés nézőpontjából tekinthetjük. A benne általánosan tapasztalt hiányok és fogyatékoságok megállapítása tehát nem kritikája azoknak, kik azt alkották, azon körülményeknek, melyek közt azok létrejöttek, mint-

¹⁾ *Zeitschrift für Experimentelle Paedagogik*. Szerkeszti *Meumann* E. dr. Lipcse. 1910. X. kötet, 1. füzet.

hogy örökérvényű, mindenkor helyesnek elismert intézmény vagy gondolat nem is lehet.

Nem akar a társulat beleesni a reformátorok azon általános hibájába, hogy a negatív kritikánál megállanak, ez képezi programjuk túlnyomó részét, hanem a pozitív, gyakorlati munka terére lép. Természetesen nem maradhat el emellett a hiányok és hibák élesszemű vizsgálata sem, tehát a reform szükségének bizonyítása minden pártpolitikát kizárva, szigorúan tudományos és semleges alapon indítják meg működésüket.

Minden reformtörekvés, mely az utóbbi évtizedekben felmerült, megegyezik abban a követelményben, hogy iskolarendszerünket közelebb akarja vinni az élethez. Ez a most alakult szövetségnek is célja. Ez a kívánság két dolgot foglal magában. Kivánja először az iskola bensőbb összefüggését avval a kulturélettel, melyben a gyermek él, életigazságok bevitelét az iskolába. Kivánja továbbá a nevelés egész munkájában a gyermek testi és lelki fejlődésének kutatását és ismeretét. Iskoláinkból minden fokon hiányzik a valódi élet. Az iskola neve ma csak száraz, gépies, sematikus munkának, uniformizálásnak, igazságok valóval nem kapcsolatos fejtegetésének képzetét kelti. Az élet pedig sokoldalúságot, erőt, melegséget, önállóságot, a belső tartalom szabad és merész kifejtését kívánja. Ennek az elkülönülésnek eredménye az, hogy sok tanuló kettős életet él; hogy minden, mi az iskolával összefügg, külön világ a gyermek szemében, mely egészen más alapokon nyugszik, mint az a világ, melyben tényleg él.

A történelem több példát mutat fel természetüknél fogva összefüggő dolgok különválására, de mutatja azt is, hogy az ellentétek megszüntetése mindig rohamos haladást jelentett. Megemlíti Thomasiust, kinek minden törekvése odairányult, hogy a hallei egyetemen a tudományokat kapcsolatba hozza az élettel. Ez volt a tendenciája az utolsó század nagy művészi mozgalmának is. A történelemben ilyen gyakran ismétlődő ezen jelenség a differenciálódáson és integrálódáson alapul. Ez a nagy iskolaügyi reformmozgalom magva is. Dewey chicagói egyetemi tanár, a reformmal foglalkozva a következő kérdéseket teszi fel. Mit lehet tenni, hogy az iskolát szorosabban kapcsoljuk az élethez. Hogy

lehet a tantárgyakat úgy megválogatni, hogy azok a gyermek életében tényleges értékűek legyenek? Hogy lehet a tanítást úgy vezetni, hogy a formális dolgok, írás, olvasás, számolás tanításában is a gyermek mindennapi élete legyen a kiindulópont és mindig kitetsző háttér. A 20. század igazi alkotása a Birminghamben felállított új egyetem, mely az élet és tudomány legkifejezettebb kapcsolatán épült fel.

A mozgalom másik oldala a gyermeki lélek fejlődésének megismerésére irányul. A gyermek egység, melynek fejlődésénél egyik szál a másikba szövődik és ha nem fejlődhet mindegyik természetszerűleg, akkor az egész szenved. Husz év óta van tudományos gyermektanulmányozás, mely lassankint minden kulturállamban elnyeri az őt megillető helyet. A gyermek fejlődése nem passzív alkalmazkodás a külvilághoz, hanem aktív feldolgozása egyénisége szerint a külvilág benyomásainak. Az érzelem és gondolatvilág megismerése roppant fontosságú a gyermek értelmi működésének helyes megértéséhez és megítéléséhez. Tehát a gyermekből induljon ki a reform. A gyermek természetének ismerete a nevelés legfontosabb eszköze a korszerű célok elérésére. Napjainkban felélednek Rousseau gondolatai ismét. Mi azonban tudjuk már, hogy természetes állapot, amint azt Rousseau álmodta, nincs és nem is lehet. Nálunk már más a kultúra értékelése. Komolyan megalapozott munkával készítjük elő a jövő iskoláját és értékes munkát várunk tőle.

Felemlíti azután azokat az újjításokat, melyek már az iskola így felfogott céljának kívántak eleget tenni.

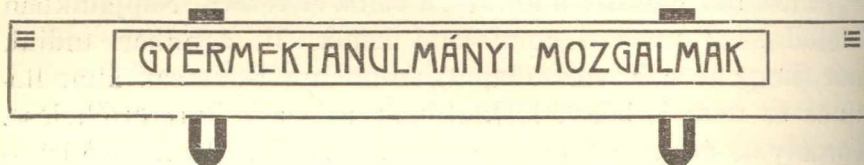
Ellenkeznék azonban minden történeti fejlődéssel, ha ezen eszméket csak elméletileg kidolgozva vinnők át a gyakorlatba. Csak a gyakorlat próbálhatja ki az eszméket, azért szükséges kísérleti iskolák felállítása. A kísérletezésben mindig egy elméletileg minden oldalról meggondolt és világosan felfogott hipotézisből kell kiindulni és azt nézni, hogy a való igazolja-e ennek helyességét. A reformeszmék mindig szűk körből indultak ki, amint azt a filantrópok példája mutatja.

Hogy az iskola sok tekintetben a való ellensége, annak az az oka, hogy minden, az iskola életére vonatkozó kérdést egyoldalúan csak a tanító álláspontjából nézték, hogy nem hallgatták meg az iskola falain kívül élők szavát, kik kint mozogva az életben, közletről érzik az új áramlatok szelét

és tudják a kor kivánságait. A nevelés ügye eddig kizárólag szakemberek kezében volt. Ezt meg kell a jövőben változtatni. Hogy igazi, gazdag, sokoldalú, színes élet hatoljon be az iskolába, hogy az a kor kulturájában méltó helyét elfoglalhassa, ahhoz szükséges a művelt társadalom segítségével. Csak együttes munkával lehet eredményre jutni.

Ezután ismerteti Meumann a társulat alapszabályait és rövid pontokba foglalva, feladatait. 1. Írásban és szóban kimutatni a reform szükségességét. 2. Terjeszteni a gyermektanulmányozási kutatások eredményeit. 3. Adatokat gyűjteni a gyermek természetének és fejlődésének kutatásához. 4. Foglalkozik minden kutatással, mely a gyermek öntevékenységének, önállóságának előmozdítását célozza. 5. Kísérleti iskolákat alapít, fennállókat támogat. 6. A kísérletek eredményeit gyűjti és feldolgozza. 7. Széles körben mélyíti az érdeklődést az ifjúság élete iránt.

A szövetség első nagygyűlését ez év tavaszára tűzte ki.

Jelentés a Magyar Gyermektanulmányi Társaság 1909. évi működéséről.

Az április 7-iki, 4. közgyűlésen előterjesztette

Jablonkay Géza dr. titkár.

Titkári jelentésünk egy újabb eseményekben gazdag esztendő eredményeiről számol be. E legutóbbi esztendőt méltán nevezhetnők az új eszmék, az új szervezkedés korszakának nemcsak azért, mert országos, nagyarányú fejlődésünk ép az idejében indult meg, hanem azért is, mert oly eszmék jutottak kifejezésre, amelyek messzeható következményeket vannak hivatva maguk után vonni a Társaság fejlődésében.

I. Országos szervezkedésünk első állomása a szolnoki fiókkör volt, mely 1907-ben alakult meg, s jóideig egyedül képviselte fejlődésünknek ezt az irányát. Az idei évben azonban hatalmas lépéssel haladtunk előre és megalakítottuk az aradi, nagyvárad, pécsi és nagybecskereki fiókkört.

Az *aradi fiókkör* *Láng Mihály* tanítóképző-intézeti igazgató kezdeményezésére alakult meg 1909. május havában. Elnöke: *Láng Mihály*.

A *nagyvárad* fiókkör megalakítását a nagyvárad «Anyák Iskolája» és a «Biharmegyei Népmívelési Kör» szorgalmazta. Megalakult 1910. év január havában. Ügyvezető elnöke: *Edelmann Menyhért dr.*, az állami gyermekmenhely igazgató főorvosa.

A *pécsi fiókkör* megalakításánál a «Pécsi Tanítók Egyesülete» tett kezdő lépéseket. A fiókkör 1910. év március havában alakult meg, s az elnöki tisztet *Angyal Pál dr.* jogakadémiai tanárra ruházta.

A «Délmagyarországi Tanítók Egyesülete» nagybecskereki fiókjának és a «Torontálmegyei Közművelődési Egyesület» kezdesére mozgalom indult meg, hogy Nagybecskereken is létesüljön fiókkör. E fiókkör egyelőre mint a Torontálmegyei Közművelődési Egyesület önálló szakosztálya létesült, amelynek működését azonban a Gyermektanulmányi Társaság intézi. Megalakult 1910. április havában, elnök: *Grézló János* kir. tanfelügyelő.

Láthatjuk ezekből, hogy a vidéki fiókkörök megalakítása mindenütt a helybeli intelligens közönség kezdeményezésének eredménye, s a megalakulásában a központ csupán irányítólag működött közre. Ez a körülmény nemcsak amellett szolgál bizonyítékul, hogy a Gyermektanulmányi Társaság által propagált eszmék jó termőtalajra hullottak, hanem amellett is, hogy nemzeti, magyar nevelésügyünk megalapításában munkálkodó társadalmunknak és pedagógiai életünknek immár szüksége van a *magyar gyermek* lelki sajátságainak ismeretére.

A vidéki fiókkörök kétirányú tevékenységet fejtenek ki, u. m. 1. *társadalmi*, népszerű előadások és szülői értekezletek tartásával és 2. *tudományos*, amennyiben szintén szakosztályokat szerveznek és tartanak működésben. Érdekes megemlíteni, hogy a pécsi és nagyvárad fiókkörök külön pedagógiai osztályt is szerveztek.

A fiókkörök száma öt; közülök négy a mult évi közgyűlés óta létesült.

II. A vidéki fiókkörök megalakítása mellett nagyjelentőségű szerepet tölt be közlönyünk, *«A Gyermek»*. Mi a Társaság azon erőteljes fejlődését, mely úgy az országos szervezkedésben, t. i. fiókkörök alakításában, a tagok számának hatalmas gyarapodásában, valamint a gyermektanulmányozás ügye iránti lelkesedésben nyilvánul, egyenesen a lap érdemének tekintjük, amely folyton gazdagodó tartalmával és terjedelmével beváltotta azon reményeket, amelyeket az önállóan megjelenő közlöny kiadásához hozzáfűztünk, annál is inkább, mert nagyarányú országos szervezkedésünk ép a lap önállósulásával esik egy időbe. Bár engednék anyagi körülményeink, hogy tartalma mindazt az anyagot felölelné, amit eszméink propagálása érdekében kívánatosnak tartunk, mert ma már a társaság közmunkája és egyes kiváló egyének irodalmi és tudományos munkássága a gyermektanulmányozás terén oly hatalmas lépésekkel halad előre, hogy a közlöny alig képes azt befogadni, s a közönség fokozódó igényeit kielégíteni. A mult évben a közlöny tartalma 26 ívet tett ki, de ez évben már emelnünk kell az ívek számát, mert nem csupán a magyar nyelvű rovatokat vagyunk kénytelenek folyton gyarapítani, hanem a külföldnek a Társaság iránt tanúsított érdeklődésére való tekintettel a német és francia nyelvű függelékeket is fejleszteniünk kell. E függelékben értesítjük a külföldi rokon társaságokat működésünkről, s e függelékekkel szereztük meg magunknak a külföldi gyermektanulmányi körök rokonszenvét és elismerését.

Hálásan emlékezünk meg ez alkalommal a székesfőváros Tekintetes Tanácsáról, amiért közlönyünkre összes iskolái számára előfizetett, miáltal egy régi óhajunk teljesülését: eszméinknek szélesebb körben való terjedését segíti elő. Kívánatos volna, ha vidéki nagy városaink is követnék a főváros példáját.

III. A lappal kapcsolatosan tartjuk helyénvalónak megemlékezni a gyermektanulmányozás irodalmáról, mely leginkább *„A Gyermek“* hasábjain lát napvilágot. Kiemeljük a következő nagyobb értekezéseket:

Nógrádi László dr. Adatok a gyermek egyéniségének lélektanához. *Berend Miklós dr.* A környezet hatása a gyer-

mek életének fejlődésére. *Migray József dr.* A gyermek erkölcsi érzése. *Székely György dr.* A gyermek erkölcsi érzelmeinek eredete. *Büchler Hugó:* A gyermek érdeklődése. *Balogh Jenő dr.* Gyermek és fiatalok a bíróság előtt. *Ritoók Emma dr.* Gyengétehetségű gyermekek színérzéke. *Kemény Gábor dr.* A gyermek egyénisége és a középiskola. *Mosdóssy Imre:* A gyermek a társadalom felfogásában. «A Gyermek»-en kívül különösen a *Népmívelés* az a lap, mely a gyermektanulmányozás ügyét szeretettel felkarolja. Hasábjain a következő értékesebb dolgozatok jelentek meg a gyermektanulmányozás köréből: *Pintér Zsigmond:* A gyermek tapasztalatainak alkalmi felhasználása a tanításban. *Gonda Irén:* A gyermeklélekről. A többi tanügyi lap hasábjain is sűrűn találunk olyan értekezéseket, melyek tételeik igazolására a gyermektanulmányozás eredményeit használják fel. Gyakran találunk ily érveket a gyakorlati pedagógiai tárgyú dolgozatokban. Legyen szabad e helyütt csak épen érinteni azt a különben örvendetes tapasztalatot, hogy tanügyi íróink mind nagyobb mértékben szaturálódnak eszméinkkel. A gyermektanulmányozás eszméinek ilyen felszívódása a gyakorlati pedagógiai irodalomban, azoknak életképessége és nagy gyakorlati értéke mellett szolgál bizonyoságul.

Megemlékezünk még három szorgalmas tudósunknak német nyelven megjelenő művéről. Az egyik *Nagy László* ismert műve: Az érdeklődés lélektana, amely *Meumann Paedagogische Monographien* c. vállalatában fog megjelenni. A másik *Ranschburg Pál dr.* műve: Az egyszeregy pszichológiája, a harmadik *Vértes József dr.* A gyermek emlékezete c. munkája. E két utóbbi mű magyar kiadó hiányában német eredetiben fog megjelenni.

Kívánatos volna, hogy a Társaság olyan helyzetbe kerüljön, hogy azon művek, melyek a M. Gy. Társaság munkálatainak eredményeit foglalják össze, első sorban magyar nyelven jelenjenek meg. Épen ezért fejezte ki a választmány azon óhaját, hogy a Társaság a magyar kormány és más tényezők segítségével könyvkiadó vállalatot létesítsen, annál is inkább, mert az adatgyűjtő osztály munkálatai is ép most várnak feldolgozásra.

IV. A nyilvános értekezletek iránt a közönség érdeklődése folyton fokozódik. Velük a társadalomra igyekszünk

hatni, s hogy ezirányú buzgólkodásunk sem meddő, bizonyítja az a körülmény, hogy egy-egy előadáson 2—300 főnyi hallgatóság van jelen, s már több előadás alkalmával, talán épen az előadás hatása alatt jelentékeny számú új tag lépett be a tagok sorába.

Az elmúlt idény folyamán a következő előadások tartottak:

1. *Berend Miklós dr.* A környezet hatása a gyermek lelki életének fejlődésére. 1909. április 3-án.

2. *Balogh Jenő dr.* Gyermekek és fiatalok a bíróság előtt. 1909. november 11-én.

3. *Kemény Gábor dr.* főgimn. tanár. A gyermek egyénisége és a középiskola. 1909. december 9-én.

4. *Herodek Károly.* A fogyatékos érzékű gyermekek erkölcsi világa. 1910. jan. 13.

5. *Mosdóssy Imre* kir. tanfelügyelő. A gyermek a társadalom felfogásában. 1909. február 12-én.

6. *Máday István dr.* cs. és kir. dragonyos főhadnagy. A gyermekek véleménye a háborúról. 1910. március 11-én.

V. Legutóbbi közgyűlésünkön már részletesen megemlékeztünk arról, hogy a tanítók és tanárok részére a székesfőváros és a közoktatásügyi kormány támogatásával tanfolyamot rendeztünk, amely június hóban, tehát a közgyűlés után ezidei évünkben fejeződött be. A tanfolyamon összesen 28 rendes és több rendkívüli hallgató vett részt, akik közül 12-en kérelmükre bizonyítványt is kaptak a tanfolyam elvégzéséről.

VI. Elmúlt évi munkásságunknak kiemelkedő mozzanata a *Gyermektanulmányi Múzeum* szervezése, illetőleg létesítése. A Múzeum eszméje már három évvel ezelőtt felmerült, s az 1907. évi dec. 4-én tartott választmányi ülésen Nagy László ügyvivő alelnököt biztunk meg az előkészítő munkálatokkal. A Múzeum ügye azonban anyagi eszközök hiánya miatt ezideig szünetelt. A folyó évben azonban a m. kir. keresk. kormány Nagy Lászlónak, mint az adatgyűjtő szakosztály elnökének, 1800 koronát utalványozott azon megbizással, hogy az utalványozott összeget gyermekrajzok és gyermekmunkák gyűjtésére fordítsa, s az összegyűjtött anyagot különösen ipartörténeti szempontból dolgozza fel.

Ennek alapján indítványozta Nagy László f. é. január 7-én tartott választmányi ülésünkön a Gyermektanulmányi Múzeum létesítését. Az indítványt a választmány elfogadta

s az adatgyűjtő-szakosztály elé utalta. Az adatgyűjtő-szakosztály *Nagy Lászlót* mint elnököt, *Ballai Károlyt* mint múzeumi titkárt bizta meg a szervezés munkájával, valamint az országos gyűjtés megindításával. A megbizottak komoly lelkesedéssel fogtak a munkához és sok fáradságuk és tárgyalásaik eredménye: «*A Gyermektanulmányi Múzeum szervezete és az anyaggyűjtés szabályai*» című füzet nemsokára tisztelt tagtársaink kezében lesz. Ez röviden a Múzeum története. Örvendünk, hogy az 1903-ban szervezett gyermekművészeti kiállítás gondolata ma a Gyermektan. Múzeumban új életre ébredett.

Nem mulaszthatjuk el, hogy úgy a m. kir. kereskedelmiügyi kormánynak az 1800 korona segélyért, valamint a Társadalmi Múzeum Igazgatóságának múzeumunk céljaira felajánlott helyiségért mélyen érzett hálás köszönetünknek ne adjunk kifejezést.

VII. Örömmel jelentjük, hogy azokat a szerveket, melyeket Társaságunk alapításakor alapszabályszerű céljaink szolgálatára kontempláltunk, könyvtárunk szervezésével sikerült teljesen kiépítenünk. F. é. január 7-én tartott választmányi ülésünk egy öt tagból álló bizottságot küldött ki azzal a feladattal, hogy könyvtárosunk, *Ballai Károly* által készített alapszabályokat tárgyalja. A bizottság össze is ült, s a könyvtári szabályokat csekély módosítással el is fogadta. Az alapszabályok gondoskodnak a könyvtár szakszerű kezeléséről és kényelmes használatáról.

VIII. A külfölddel való érintkezésünk is sok új kapcsolatot létesít. A külföld érdeklődésének főbb bizonyítékai a következők:

a) A Stern Viliám és Lipmann Ottó szerkesztésében Leipzigban megjelenő Zeitschrift für angewandte Psychologie und psychologische Sammelforschung c. tekintélyes folyóiratban *Ranschburg Pál dr.* egyet. m. tanár tollából a M. Gyermektan. Társaság működésének alapos és terjedelmes ismertetése jelent meg. Ez az ismertetés igen nagy mértékben járult ahhoz, hogy a külföld figyelme társaságunk felé irányuljon.

b) Társaságunk megbecsülését jelenti a hannoveri tanítók múlt évi október havában *Harburgban tartott kongresszusa* részéről *Nagy László* ü. v. alelnökünkhöz intézett megkeresés, melynek következtében *Nagy László* részt vett a

kiállításon, a már sokat méltatott katona- és gyermekrajz gyűjteményeivel.

c) A porosz tanítók által Berlinben rendezett *iskolaegészségügyi kiállítás* igazgatósága a M. Gyermektanulm. Társasághoz fordult azon kéréssel, hogy a magyar iskolaegészségügyi adatok összegyűjtését és bemutatását vezesse és szervezze, aminek a Társ. vezetősége örömmel tett eleget.

d) Részt vettünk a f. évben tartandó *brüsszeli nemzetközi családi és nevelésügyi kongresszus* előkészítésében. Egyrészt a közoktatásügyi kormány felhívására előterjesztést tettünk Magyarországnak a kongresszuson leendő képviseltetésére vonatkozólag, másrészt a kongresszus előkészítő bizottságában közreműködtünk, hogy a kongresszus gyermektanulmányi osztályában magyar előadásokkal képviselve legyünk.

e) Örömmel említjük meg, hogy a múlt év június havában Genfben a nemzetközi lélektani kongresszus alkalmával a résztvevő gyermektanulmányozók közt mozgalom indult meg *nemzetközi gyermektanulmányi kongresszus* megtartása céljából. A kongresszus előkészítő bizottsága múlt év december 27-én Párisban V. Schuyten vezetése alatt alakult meg. A bizottság az egész világra szétküldött köriratában különösen kiemeli a M. Gy. Társaság működését. Választerményünk márciusi ülésében foglalkozott az előkészítő bizottság köriratával s kimondotta, hogy a mozgalomhoz csatlakozik, s annak sikere érdekében Magyarországon a szükséges lépéseket megteszi.

VII. A társaságnak jelenleg 759 tagja van. A múlt évi közgyűlés óta 240-en léptek be, ami a legfényesebb bizonyítéka a társaság örvendetes gyarapodásának.

Végigpillantván Társaságunk eddigi tevékenységén, megnyugvással tekinthetünk a jövőbe, amely a legszebb reményekkel biztat. A gyermektanulmányozás iránti érdeklődés, a gyermekszeretet, mint az egyedül helyes gyermeknevelés alapjai, fogékony talajra találnak a művelt magyar társadalomban, s így joggal reméljük, hogy társaságunk betölti azt a nagy szerepet, melyre kulturális és pedagógiai életünkben hivatva van.

Tisztelettel kérjük a közgyűlést, méltóztassék múlt évi működésünkre jóváhagyó felmentését megadni.

Budapesten, 1910. április hó 7-én.

Jelentés az adatgyűjtő osztály 1910. évi működéséről.

Az 1910. április 7-iki közgyűlés elé terjesztette **Nagy László** szakosztályi elnök.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság adatgyűjtő osztályának a gyermek érdeklődéséről szerzett anyaggyűjteménye feldolgozásra vár. A 40.000 adat összefoglalása csak önálló műben fog megtörténni. Ezen műnek megszerkesztése és kiadása az anyagi eszközök hiánya miatt nincs módjában a Társaságnak. Ennek következtében a gyermektanulmányi és neveléstudományi szempontból értékes gyűjtemény jelenleg feldolgozatlanul hever.

Az adatgyűjtő osztály mindamellett nem pikent, sőt intenzíve működött: újabb adatgyűjtésekhez tette meg az előkészítő munkálatokat. Ezek az újabb munkálatok a következők:

1. *A gyermek érdeklődésére* vonatkozó első adatgyűjtéssel csak az alapozó munkát teljesítette a társaság. Ezen alapvető gyűjtést egyes részletek kiemelésével megépíteni szándékozunk. És pedig egyelőre a gyermek *esztétikai érdeklődésével* kívánunk foglalkozni az adatgyűjtő módszerrel. Az idevonatkozó kérdések és utasítások a II. kérdőívbe vannak összefoglalva és tartalmazzák a gyermekekhez intézendő kérdéseket:

I. a képzőművészeti foglalkozások iránti érdeklődésről,

II. a zene,

III. az előadó művészet,

IV. a természeti szép iránti érdeklődésükről.

Külön kérdések vannak megállapítva a 8—14 éves és a 14—18 éves gyermekek számára.

A kérdőív szövegének szerkesztésében különösen *Farkas Irén* fővárosi tanítónő végzett érdemes munkát. A kérdőív készen van, de a kinyomatásról és az adatgyűjtés megindításáról a költségfedezet hiánya miatt eddig nem intézkedhettünk.

2. Második nagyszabású adatgyűjtésünk *a gyermek egyéniségének* vizsgálatára vonatkozik.

Az első ilyen irányú adatgyűjtést *a szakosztály keretében* *Nógrádi László dr.* végezte Szolnokon a módosított Binet-féle

módszer szerint. Adatgyűjtéseinek eredményét A Gyermek 1909. évi folyamában közölte. Az adatgyűjtő osztály azonban elhatározta, hogy az egyéniségre vonatkozó adatgyűjtést gyermektanulmányi és pedagógiai nagy fontosságánál fogva országossá teszi. Erre igen alkalmas eszközül kínálkoztak *Schreuder* József hollandi gyermektanulmányozónak Haarlemben kiadott képes füzetei. E képes füzetekhez a részletes utasításokat *Nógrádi László dr.* elnöktársam szerkesztette meg, amely utasítások az adatgyűjtő osztálynak III. kérdőíve gyanánt fognak megjelenni. A kérdőív szövege már ki is van szedve s mihelyt *Nógrádi László* a próbaadatgyűjtést befejezte, azonnal kinyomatjuk azt és a gyűjtést megindítjuk. A gyűjtés módjáról csak azt említem meg, hogy az behatóbb lesz az eddig alkalmazott adatgyűjtéseknél, amennyiben nem egy, hanem 12 kép alapján történik. De több oldalúvá is lesz az adatgyűjtés annak következtében, hogy nemcsak a szóbeli, hanem a rajzbeli kifejezésekre is ki fog terjedni.

3. Az adatgyűjtő osztálynak a titkári jelentésben is méltatott nevezetes alkotása leendő ez évben a *Gyermektanulmányi Múzeum*, amelyhez az összes előmunkálatok készen vannak. Minthogy a Múzeum keletkezéséről a titkári jelentés emlékezik meg, én e helyen röviden a Múzeum szervezetét ismertetem. A Gyermektanulmányi Múzeum három-négy osztályból fog állani:

I. *A gyermektanulmányi osztályból*, amely a gyermekek ösztönszerű rajzait, kézimunkáit, természeti játékszereit foglalja magában.

II. *A néprajzi osztályból*, amely a felnőtteknek filogenetikus célból gyűjtött primitív rajzait és kézimunkáit öleli fel.

III. *A pedagógiai osztályból*, amely a rajz és a kézimunka oktatás terén felmerülő új kísérletek, természetes módszerek bemutatására szolgál.

A Gyermektanulmányi Múzeum szervezetét és az anyaggyűjtéshez szükséges utasításokat *Nagy László* alelnök és *Ballai Károly* titkár szerkesztették az 1903—5-ig tartó gyermekművészeti kiállítási mozgalomnak munkálatai alapján. A gyermekművészeti kiállítás eszméje tehát a Gyermektanulmányi Múzeum intézményében támadt fel újra.

Azzal az óhajtással fejezem be jelentésemet: vajha oly mértékben növekednének a M. Gyermektanulmányi Társaság

eszközei, amely mértékben gyarapszik belső munkássága az eszme termékenyítő erejénél s egyes tagok apostoli ügybuzgalmánál fogva. A rohamosan fejlődő ügykezelés miatt rövid időn belül elkerülhetetlenné válik különösen önálló helyiség létesítése.

Budapest, 1910. április 7.

Személyi hir. *Ranschburg Pál dr.* idegorvost, egyetemi m. tanárt, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság kísérleti osztályának elnökét, a Szentpéterváron székelő *Orosz Paedagogiai Psychologiai Társaság tiszteletbeli tagjává választotta.* Örömmel üdvözljük jeles psychologusunkat a külföldről jött elismerés alkalmából, amellyel az orosz gyermekpsychologusok közvetve a magyar gyermektanulmányi társaságot is megtisztelték.

Választmányi ülés. Társaságunk választmánya f. é. május hó 3-án *gróf Teleki Sándor* elnöklésével ülést tartott, amelyen *Nagy László* ügyvivő alelnök, az *Innsbruckban* a mult hóban tartott *kísérleti lélektani kongresszusról* részletes jelentést terjesztett elő. Különösen kiemelte azt a referáló előadást, amelyet az emlékezet pathológiájáról szóló vizsgálatok újabb eredményeiről *Ranschburg Pál dr.* egyet. m. tanár, a kísérleti szakosztályunk elnöke tartott. Az előadó ismertette azokat a vizsgálatokat is, amelyeket a Magyar Gyermektanulmányi Társaság kísérleti osztálya végzett e tárgyban. A kongresszuson még *Révész Géza dr.* és *Máday István dr.* voltak Magyarországból előadók. A kongresszuson általában konstatálható volt a lélektannak élettani és orvostani irányban való fejlődése. Jelentette még alelnök, hogy *Pécsett* és *Nagybecskereken* alakult az utolsó ülés óta fiókkör, amelyeket a választmány tudomásul vett és alakulásukhoz hozzájárult. Az utóbbi egyelőre mint a Torontál vármegyei közművelődési egyesület «gyermektanulmányi osztálya» alakult meg. Most *Szegeden* a kiseddóvók és el. iskolai tanítók és *Losoncon* a Good-Templar-rend kezdésére van gyermektanulmányi mozgalom keletkezőben.

Ezzel Társaságunk tudományos munkásságának területe mind nagyobb lesz. Éppen ezért, hogy a fiókkörök tevékenysége szét ne forgácsolódjék, az elnökség részletes, a gyermek

életének minden mozzanatát és vonatkozását felölelő *munkatervet* dolgozott ki, amelyet a választmány a fiókkörök figyelmébe ajánl. Magát a munkatervet a következőkben ismertetjük: Nyilvános értekezletek tárgyául 14 témát; az adatgyűjtő szakosztály feladatául 4 országos kötelező gyűjtést és 4 külön gyűjtést jelöl ki s végül a pedagógiai osztály számára 8 tételt ajánl.

A terület nagyobbodással arányban emelkedik a tagok száma is. *Jánosi* Margit referált a tagok számáról, s ezen ülésen felvett 67 taggal a létszám 768-ra emelkedett.

Ballai Károly könyvtáros a könyvtári bizottság jelentését terjesztette elő s kimerítően ismertette a könyvtári Szabályzatot, amelyet *Havas* Gyula hozzászólása után elfogadtak.

Gróf Teleki Sándor elnök bemutatta *Ballai* Károly indítványát, mely szerint szervezzen a választmány *pedagógiai szakosztályt* s ennek előkészítését bizza *Nagy* Lászlóra, dr. *Nógrádi* Lászlóra és dr. *Ranschburg* Pálra. A választmány a javaslatához hozzájárult azzal, hogy a megbízott urak tanácskozásaikba más egyéneket is bevonhatnak.

Ezt megelőzőleg újból foglalkozott a választmány a *könyvkiadóvállalattal*. *Nagy* László, dr. *Weszely* Ödön és dr. *Ranschburg* Pál hozzászólása után elhatározta a választmány, hogy «*Gyermektanulmányi Könyvtár*»-t indít, amelynek az első füzeté a gyermektanulmányozás mai állását fogja ismertetni. Végül kimondotta a választmány azt is, hogy a célból, hogy a külföld minél alaposabban értesüljön Társaságunk munkásságáról és vizsgálatainak eredményeiről, «*A Gyermek*»-nek eddigi német és francia mellékletét lehetőleg megnagyobbítja.

Ballai Károly

jegyző.

Országos kisedővői kiállítás. A *Szepesvármegyei Óvóköri* országos kisedővői kiállítást rendez *Lőcsén*, amely ez évi június hó 26-án fog nagyszabású ünnepség keretében megnyilni. E kiállításon Magyarország kisedővőinak mai állapotát, a hazai kisedővőintézetekben gondozott gyermekek alaki munkáit és rajzait, a magyar játékipar készítményeit fogják bemutatni. A kiállításon a M. Gyermektanulmányi Társaság is résztvesz, nevezetesen, összeállítja és bemutatja a magyar gyermektanulmányi, valamint a gyermek-

higiéniai irodalmat. A nagy számban jelentkező kiállítók már is biztosítják a kiállítás sikerét. A kiállítás nemcsak nemzeti, társadalmi, de tudományos szempontból is nagy jelentőségű, mert a kiállítás rendezői, *Halmos Andor*, kir. segédtanfelügyelővel élükön, kiváló figyelmet fordítanak a gyermektanulmányi szempontokra. Kívánatos, hogy e tanulságos kiállítást gyermektanulmányozóink is minél nagyobb számban keressék föl. A kiállítás rendezősége minden irányban oly előnyöket biztosított a résztvevőknek, hogy az utat a legszerényebb anyagi áldozattal is megtehetik. A részvételhez szükséges felvilágosítást a kiállítás rendezősége Lőcsén készséggel megadja.

Főpásztori körlevél a gyermekvédelem ügyében. A pécsi püspök, *Zichy Gyula* gróf érdemes körlevelet bocsátott ki a gyermekvédelem ügyében. *A keresztényi szeretet* nevében hirdeti a gyermekvédelmet. Híveit e krisztusi szeretettel inti a gyermekvédelem országos művében való részvételre, különösen a támogatásra szoruló gyermekek ápolása, nevelése céljából alakult *Gyermekszanatórium* intézményének támogatására.

Felolvasások a gyermektanulmányról Szegeden. *Domokos Lászlóné*, társulatunk buzgó tagja, május hó 8-án a «Kisdednevelők Orsz. Egyesületének Csongrádmegyei köre» közgyűlésén «Gyermektanulmányozás az óvodában» címen értekezett. Előadását a nagyszámban egybegyűltek élénk tetszéssel fogadták.

Klug Péter igazgató társulatunk tagja, pedig április hó 22-től május 13-áig a szegedi tanítónőképző III. s IV. éves növendékeinek tartott sorozatos felolvasásokat a gyermektanulmányozásról, ennek céljáról, a követett módszerekről, a gyermekek nyelvéről, a gyermekrajzokról és gyermekjátékokról, továbbá a gyógypedagógiáról s ennek különböző ágairól. — r.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Összeállította: **Perényi Irén.**

Az anya és a gyermek. (Daily News. London. 1909. IV. 20.) A londoni «Daily News» szerkesztősége a következő tartalmú levelet kapta: Az utóbbi időben az orvosok sokat panaszkodnak a csecsemők nagy halandóságáról, s ennek főokát az egészségtelen és zsúfolt lakásokban, a hiányos és rossz táplálkozásban keresik. Arra azonban kevesen gondolnak, hogy a kis gyermekek nagy halandóságának legtöbbször az az oka, hogy az anyák nem tudják gyermekeiket kellőképpen ápolni. Különösen az alsó osztály körében tapasztalhatni, hogy az anyák nagyon tudatlanok gyermekeik gondozásában s a még járatlanabb szomszédasszonyuk tanácsára bízzák magukat. Éppen ezért nagyon szükséges volna oly intézeteket felállítani, ahol a gyermekek ápolásáról, gondozásáról a fiatal leányok rendszeres oktatást nyernének. Ezt az oktatást az elemi iskola elvégzése után lehetne nyújtani, s a tanfolyamot a gyermekmenedékhellyel kapcsolatban lehetne felállítani, hogy a fiatal leányok gyakorlatilag is megismerkedhessenek a gyermekápolással, gondozással. Ilyenformán a gyermekek nagy halandóságát csökkenteni lehetne, s ez a nemzet gyarapodását, erősödését előmozdítaná.

A mesélésről. (Kunstwart. München. 1909. VIII. 1.) A mai reális, érdekhajhászó korban a költészet is szegényebb lett, s a mesemondás is kivesz már a szokásból. Míg a régi jó időkben a szürkület órái, s a hosszú téli esték meséléssel teltek, addig ma már amint az est beköszönt, felgyúlnak a villamos lámpák s a felnőttek ujságba temetkezve töltik az estét. Így a gyermekek leginkább magukra maradnak, s szüleik példájára olvassák a napilapot, ami pedig egyáltalában nem nekik való. Fejletlen belátásukkal helytelen ítéletet alkotnak a világról, erkölcsi érzésük kialakulására pedig határozottan káros az ujságolvasás.

Ezen a bajon elsősorban úgy lehet segíteni, hogy a gyermekeknek való ifjúsági könyvekről gondoskodik az iskola könyvtára. Emellett hasson oda a tanító, hogy a gyermeket a meséléssel megkedveltesse, s a régi népszokást ismét felújítsa.

Hogy az iskola mennyit tehet e tekintetben, arról több német pedagógus számol be. Matzdorf Pál pl. azt írja, hogy az iskolakönyvtárból alkalmas könyveket adott növendékeinek, s a hét végén az olvasottakat számon kérte. Ezzel egyrészt a figyelmes olvasáshoz szoktatta a gyermekeket, részint pedig előadó mesélőképességüket is fejlesztette. Hozzá szoktatta őket ahhoz, hogy hallgató közönség előtt is tudjanak elbeszélni, s meséjük iránt érdeklődést keltetni, a hallgatóság figyelmét lekötöni. Ezzel a gyermekek kedvet kapnak a meséléshez s a családi körben is el fogják terjeszteni.

A német pedagógusok közül sokan azt kívánják, hogy ahol csak alkalom van, meséltesen a tanító. Ezen kívül azonban tartson hetenként külön mesélő órát, amikor maga is, a gyermekek is elbeszéléseket, mondákat, regéket és meséket mondanak el.

«**A művészi nevelés veszedelmeiről**» tartott felolvasást a müncheni «Szülők Egyesülete» összejövetelén H. Obrist szobrász és aesthetikus. Előadásában kifejti, hogy a művészi nevelésnek semmi haszna sincs. A nagy művészek többnyire nevelés nélkül nőttek fel, s ebből látszik, hogy a művész egyéniségét a hajlamok, öröklött készségek határozzák meg, s így a nevelésnek semmi szerepe sincs a művészi tehetség kifejlesztésében. Éppen ezért az iskolában semmi szükség a művészetre, sőt a művészet népszerűsítése határozottan káros magára a művészetre, mert az aesthetikai hatást csökkenti. Például Böcklin képei azzal, hogy számtalan sokszorosításban terjednek, művészi hatásukból nagyon sokat vesztenek, mert a mű gyakori látása unalmassá, érdektelenné teszi az alkotást.

Obrist elveit azonban nem fogadhatjuk el. Általánosan ismert lélektani törvény az, hogy minden új dolog szemléleténél erős érzelmi benyomás kapcsolódik a szerzett képzetekhez. Ezért többnyire az első benyomás nem egészen világos, határozott. Éppen ezért fontos, hogy egy tárgyat többször szemléljünk. Így van ez a műalkotásoknál is.

A művészi alkotások népszerűsítése és művészi sokszorosítása pedig hatalmas eszköz a nép izlésének fejlesztésére és nemesítésére. A nagy író munkája, egy-egy költeménye nem veszít művészi hatásából azzal, ha azt mindenki olvassa, tanulja. Éppen úgy a képzőművészeti alkotások

ismertetése, a növendékek aesthetikai érzékét, a művészet iránti szeretetét fogja felébreszteni. Az iskola feladata ugyan nem az, hogy művészeket vagy írókat neveljen, azonban a gyermekek aesthetikai érzésének, izlésének fejlesztését elmulasztania nem szabad. Nem tudni, hogy melyik gyermek lelkében szunnyadnak művészi hajlamok, amelyek azonban csak úgy jutnak érvényre, ha azokat kifejlesztik, mert az öröklött készségek tanulás, fejlesztés nélkül nem tesznek művésszé senkit sem. (Kunstwart. Berlin. 1909. juniusi füzet.)

A gyermekek értelmi fokáról. (Bucarester Tagblatt. 1910. III. 22.) A gyermekek értelmi fokának vizsgálata nemcsak a laikusoknak, hanem a pedagógusoknak és orvosoknak is nehéz feladat, Warburg F. dr., a gyermekek színismeretét használta fel arra, hogy ezt a fontos kérdést megoldhassa. Megfigyelte az elemi és kisegítő iskola növendégeit ebből a szempontból. Pamutfonalakat ragasztott fel kartonlapra, a következő csoportosítással: az első lapon volt: fehér, fekete, vörös, sárga, zöld és kék; a másik lapon: barna, szürke és viola. A lapokat a gyermekek előtt felmutatta s a színek nevét kikérdezte.

A vizsgálat eredménye azt mutatta, hogy a lányok jobban tudták a színek nevét, mint a fiuk. Ez azonban még nem bizonyítja a lányok értelmiségének magasabb fokát, mert figyelembe kell vennünk, hogy a nők színérzéke finomabb a férfiakénál.

Ami az egyes színek felismerését illeti, legtöbben találták el a fehéret (100 kérdés közül 99 helyes feleletet adott). Majdnem ugyanily eredményt mutat a fekete is. A harmadik helyen áll a vörös, azután a sárga, a zöld és végre a kék (71 helyes). Egészen más eredményt mutat a másik tábla. A barnát csak az összes gyermekek fele tudta megnevezni, a szürkét csak 36 száz közül. Legkedvezőtlenebbül állt a dolog a viola színnel, amelyet száz gyermek közül csak 29 ismert. Ebből kitűnt, hogy a gyermek értelmi fokának megállapításánál különösen a három utolsó szín játszik szerepet. A kisegítő iskolában még kedvezőtlenebb volt az eredmény, ami természetes is, mert itt értelmileg gyengébb gyermekekről van szó. — Általában a gyermekek értelmi fokának megítélése alkalmával több körülményt kell figyelembe venni, mint a gyermekek nemét,

öröklött hajlamait, környezetének minőségét, nevelését, mert csak így alkothatunk helyes ítéletet az egyes gyermekekről.

Nálunk a színek felismeréséről *Bodnár Pál* Cecil volt komáromi gimn. tanár végzett vizsgálatokat. (A *Gyermek*, II. évf.) Kívánatos volna, ha az érdemes buvár a színvizsgálatokat a gyermekek intelligenciájával összekapcsolná.

A tanítás mai rendszerének hibáiról. (The Review of Reviews. London, 1909. VII. 4.) Mr. Harold E. *Gorst* ki, a «North American Review»-nek munkatársa, egy cikkében szenvedélyesen fakad ki a nevelés jelenlegi rendszere ellen. Mindenekelőtt azt javasolja, hogy a mostani tanítási rendszer helyett az emberi fejlődés természetes sorrendjének megfelelő módszert kellene alkotni. Főképen az egyéniség elnyomása miatt fakad ki, amelyet az iskolában tapasztalt.

Többek között azt mondja: A mai tanterv egyik nagy hibája, hogy egyforma nevelést kényszerítünk minden növendékre. Továbbá helytelennek tartja azt, hogy mind a matematikai, mind a klasszikai jellegű tanítás megegyeznek abban, hogy nagymennyiségű ismeretanyaggal, kész véleménnyel, idegen eszmékkal és elvont elmélkedéssel töltik meg az ifjú lelkét.

Az iskola szerinte szívtelen csalást üz a tömeggel, amelyik vakon bizik az iskolai oktatás állítólagos gyakorlati becsében, s azt hiszi, hogy a gyermeket oly tudomány birtokába juttatja, amellyel az életben biztosan megállhatja helyét. Pedig éppen a gyakorlati oktatásban van a legnagyobb hiány.

A tanítás mostani módszerét tarthatatlannak minősíti már azért is, mert szerinte megfosztja a gyermeket az élet örömeitől. A gyermek, mielőtt az iskolába jut, gondtalan, örül a jelennek, a mozgás ösztönét játékkal elégíti ki, megfigyelő képessége elé nem állítanak korlátokat, s így az élet mindennap új meg új örömet nyújt neki. Mindez megváltozik, amint a gyermek az iskolába lép. A rossz módszer elkedvetleníti, tevékenységét nem fejleszti, hanem sötét felhőként nehezedik a gyermek lelkére.

Mr. *Gorst* igyekszik tanácsot adni, hogy mit tegyünk ezzel a rendszerrel szemben. Elsősorban azt követeli a szülőtől, hogy mielőtt gyermekeiket iskolába küldenék, figyeljék meg, hogy mihez volna kedve és hajlama, s eszerint tanítas-

sák. Mivel pedig a tömeg tanításában nem ügyelhetnek eléggé az egyéni képességekre, azért sürgeti a különböző műhelyek, laboratóriumok, konyhák, kertek létesítését a gyakorlati tanítás céljából. Ezekről az intézményektől azt kívánja az író, hogy olyanok legyenek, ahol az egyéniséget nem nyomják el, hanem kifejlesztik. Kizárólagosan tudományos pályára szerinte csak azokat küldjék, kiknek erre határozott hajlamuk s tehetségük van.

Egyszóval az író azt kívánja, hogy a tanítás már kezdő fokon több ágra oszoljék, legyenek tudományos, művészi, iparművészeti, gazdasági, ipari és kereskedelmi pályára előkészítő iskolák. Így aztán minden normális gyermek megtalálhatja a maga hajlamainak megfelelő oktatást.

Az alkohol mint nyalánkság. (Die Zeit. Wien, 1909. jun. 8.) Mióta felismerték az alkohol káros hatását az emberi szervezetre, azóta minden kulturállamban szóval vagy írásban küzdenek ellene. Különösen a gyermekeket óvják ettől a méregtől; mégis kerülő uton hozzájutnak, még pedig a likőrrel töltött cukorka útján. Bár ez az édesség csak néhány csepp alkoholt tartalmaz, mégis a nagy mennyiségben való többszöri fogyasztás épp úgy megmérgezheti a fiatal szervezetet, akár csak a tiszta alkohol. Sőt a gyermek még könnyebben hozzászokik a szesz élvezetéhez, mert az édes, kellemes ízű cukorkát megkedveli, s ahol csak módját ejti, fogyasztja is.

Hogy a likőrrel töltött cukorka épp oly veszedelmes a gyermekeknek, mint maga az alkohol, azt egy orvos elbeszélése is bizonyítja. Egy gyermekhez hívták, ki különben nyugodt, jó magaviseletet tanusított, egy délután azonban feltűnő izgékony s rakoncátlan volt. Az anya nem tudta mire vélni gyermeke viselkedését. Az orvos megvizsgálta a gyermeket, s ekközben véletlenül megtudta, hogy a gyermek nagy mennyiségű likőrös cukrot evett. Azonnal tisztában volt a helyzettel s felvilágosította az aggódó szülőket.

Természetesen, lehetetlen az alkohollal töltött cukrok gyártását beszüntetni, azonban amennyire lehet, óvjuk tőle a gyermekeket. Elsősorban a cukorárusoknak kellene megtiltani, hogy eladjanak a gyermekeknek ilyen cukorkát.

Ingyenes úszás-tanítás Berlinben. A nyári hónapokban az elemi iskolák tanulói, fiúk s leányok egyaránt, a községi folyamfürdőkben ingyenes úszástanításban részesültek. Az elmúlt télen a 3 népfürdőben is megkísérelték az úszástanítást és a kedvező eredmények arra indították a hatóságot, hogy a mostani tél folyamán már minden intézet növendékei tanuljanak úszni. A rendelkezésre álló összeg egyelőre ezer gyermek úszástanítását teszi lehetővé. A tanítás csak a 12—14 évesekre terjed ki; a tanítást úszómesterek és mesternők végzik, a gyermekeket a tanítók kísérik a fürdőbe. («Városi Szemle» 1909. dec.)

Szidon.

APRÓSÁGOK A GYERMEK ÉLETÉBŐL

Zsófia életéből.

Irta: Katalin mama.

Mielőtt iskolába kisérném Zsófikát, elmondok róla még egy pár kedves dolgot a multkoriakhoz, milyen egy kis baba észjárása és mint fejlődik.

5—6 hónapos. Valaki egy ízben hegedül a szobában. A parányi baba örül, kacag, rugkapálódzik. Keze, lába, egész kis teste mozog. Ez megisméltődik mindenkor, ahányszor hegedülnek. Nemsokára megvan a kedvenc nótája is, a huszártoborzó a cigánybáróból. Ennek örül legjobban. Meglátszik a gyermekén, hogy ezt várja már, mert csendesebb a megelőző daloknál és ujjong, amint annak első hangjai megcsendülnek. Ha azonban szomorú dalt játszanak, sír.

Egyszer megtörtént, hogy apja, ki nem tud hegedülni, néhányszor végig húzta a vonót a hurokon, mire a piciny elkezdett oly keservesen zokogni, hogy a huszártoborzó is alig bírta megnyugtadni.

17—18 hónapos és nagyon szereti a görög dinnyét. A kis öreg hamar kitapasztalta, hogy minden ebédnél a hús és főzelék után dinnye kerül az asztalra. A levest még nyugod-

tan ette, de már a húsnál egyre figyelte az ebédlőbe vezető ajtót, melyet a többi étkezésnél figyelembe se vett. Tényleg észrevette, amint a szakácsné ahhoz közeledett és mielőtt még kinyitotta volna, már elkezdett, de mindig csak az ebédnél, ujjongani: «Tinye! tinye! tinye!»

A dinnyeideény elmúltával sehogy se akart a szőlővel megbarátkozni.

Több mint két éves, még nem tudja az r betűt tisztán kimondani. Addig a virág—világ, a répa—lépa volt. Mikor egy napon az r kimondása sikerült, oly nagy volt az öröme, hogy az l helyett is r-t mondott és úgy ropogtatta, mintha legalább is három lenne egymás mellett. Heteken át úgy beszélt: Ég a rrrámpa. Jurri rrement az utcárrra. Ertrrrrt a babám rrrába. Renézek a abrrakon.

Van egy kis, fűrészporral kitömött kutyája. Húzza, húzza lábára az apja harisnyáját, melybe az egész kis kutya beleférne és mely természetesen rögtön lecsúszik annak lábáról. «Ejnye Bodri,» mondja, «hát vigyázz, jól tartsad, hideg van, megfázol ha kimégy.» Édes anyja hallja és miután szó sem volt sétáról, kérdi tőle: «Hova megy a Bodri, Zsófi?» «Hát a Vargáék kertje alá megy ugatni.» (A népdal: A Vargáék kertje alatt, Bodri kutya szörnyen ugat.)

Jellemző volt a mindig nótázó gyerekekre az is, hogy oly szókat, amelyek értelmével nem volt egészen tisztában, mással helyettesített. Mint pl. Bízva követünk, oh maradj velünk, — úgy énekelte: Vizbe követünk stb.

Alig múlt 3 éves, mikor azt mondja: «Anyukám, mikor meguzsonnázunk, nemsokára nem látunk. Te meggyujtod a lámpát és akkor megint világos van. Azután ha bemegyünk a hálósobába, ott is sötét van, te meggyujtod a gyertyát, mindjárt világos van. Reggel, mikor fölbredünk, nem ég se a gyertya, se a lámpa, mégis világos van. Hát mitől van a világos és mitől van a sötét?»

Édes apja kérdi egyszer tőle, mit hozzon neki? «Labdát hozzál apukám, de igazi labdát, mert én is igazi kis lány vagyok!» «Igazi labda, igazi kis lány! Hát milyen az az igazi labda?» «Az amelyik ugrik.» «És milyen a nem igazi kis leány?» «Hát az amelyik a nótába van, a szőke meg a barna. De én igazi kis lány vagyok, mert engem meg is lehet fogni.»

ÜBERSICHT DER LETZTEN NUMMER.

IV. Jahrgang Nr. 4.

Die sittliche Welt sinnorganisch Mangelhafter.

Von **Karl Heródek**, Direktor der Landes-Blindenanstalt.

Im Rahmen einer Vorlesung in der Ungarischen Gesellschaft für Kinderforschung unterfing es Verf. in die sittliche Welt der Taubstummten und Blinden hinabzuleuchten, um aus der düstern Tiefe dieser Unglücklichen die abweichenden Eigenschaften hervorzuholen, welche infolge der beiden unzulänglichen Sinnesorgane sich dennoch erreichen lassen.

Zunächst widmete Verf. den Taubstummten seine Aufmerksamkeit. Die klingenden Saiten ihrer Seele werden um so schwerer ausgelöst, als doch die Macht des gesprochenen Wortes darauf nicht unmittelbar zu wirken vermag. Indem Zeichen und Gebärden nicht immer vollends hinreichen, alles genau auszudrücken, werden natürlich gewisse seelische Unzukömmlichkeiten verursacht. So gewahren wir alsdann u. a. ein massloses *Misstrauen* und *Argwohn*, beide aber nicht etwa als Grundnatur, vielmehr als natürliches Ergebnis jener Enttäuschungen, denen die Armen immerfort ausgesetzt sind. Insofern sie sich des Wohlwollens ihrer Umgebung vergewissern, bringen sie dann eilig aufrichtigste Offenherzigkeit ihren Gönnern dar.

Gleich den meisten Oberflächlichen lieben auch die Taubstummten mannigfache Äusserlichkeiten, vornehmlich *Eigendünkel* und *Gefallsucht*, nachzuahmen. Mit ihren Kenntnissen und Kräften brüsten sie sich gern, aber ihre Gebrechen oder geistige Zurückgebliebenheit einzusehen, sind sie nicht recht ausgestattet. Es bereitet ihnen Freude, die eigenen Verhältnisse kundzutun, und noch mehr Vergnügen, ihre *Neugierde* vollauf gestillt zu sehen.

Man meint, den Taubstummten edlere Empfindungen absprechen zu dürfen, wie z. B. jedes Mitgefühl für Gram und Leid; jedoch mittels einer zielbewussten Erziehung lässt auch ihre Gefühlswelt sich allmählich ordnungsgemäss befestigen; zuletzt sogar so weit bringen, dass sie ihre Fehler gestehen und reuig um Verzeihung flehen. Überall bewährt sich als bestwirksames Mittel ein mustergiltiges Beispiel des Lehrers, auf welche Weise auch der Hang zum *Verleumden* und *Geizen* entwöhnt werden könne.

Kraft angemessener Unterweisung und liebevollen Verfahrens werden es die Taubstummten begreifen lernen, ihre *jäh erregbaren Gemütsbewegungen*, vermittels welcher sie glauben sich je zuverlässiger zu verständigen, anhaltend zu bekämpfen.

Indem die Taubstummheit nicht irgend welcher geistige Typus, sondern lediglich ein leiblicher Mangel ist, sind die damit Behafteten imstande in den Besitz bedeutenden Wissens zu gelangen, allein dessen Mass wird schon wegen des fehlerhaften Gehör-

vermögens nicht so reichhaltig und vollständig sein, wie etwa das der Vollsinnigen. Dieser Umstand beeinträchtigt wesentlich das Gefühlleben und gleichzeitig auch die sittliche Beschaffenheit der Taubstummten. Durch ihren Tastsinn geniessen sie nur teilweise der Musik und mit den Augen wiederum erfreuen sie sich sogar des *künstlerischen Schönen*.

In *geschlechtlicher Beziehung* unterscheiden sie sich von den Normalen gar nicht. Zu 14 - 15 Jahren tritt bei ihnen die Pubertät ein und binnen den 1—2 Jahre währenden sogenannten Flegeljahren verwandeln sie sich gleichfalls von naiven zu derberen und unfolgsameren Jugendlichen. Bei den Mädchen pflegt in dieser Zeit die Einbildungskraft besonders vorzuherrschen.

Im praktischen Leben erweist sich die grösste Anzahl unter ihnen als fleissig, rechtschaffen, vertrauenswürdig und nüchtern. Es erscheint gleichsam wunderbar, dass obgleich sie die Religiosität durchweg nur kaum erfassen, von der Sittlichkeit sie dennoch gehörig durchdrungen sind. Dies findet die Begründung eben in ihrem ertaubten, beziehungsweise sprachlosen Zustande, welcher bei tiefer Entfaltung des Verstandes und der Gesinnungen zwar höchst hinderlich einwirkt, anderseits wieder mehreren ungünstigen Einflüssen in die Seele den Eingang wohlweislich verschliesst. Also schliesslich wird die gesamte zukünftige Gestaltung dieser Unglücklichen von der speziellen Erziehung und den unumgänglichen Umständen abhängen.

Die Blindheit betrachten wir als einen herberen Schicksalsschlag denn die Taubstummheit; doch zeigt die Erfahrung, dass die des Gesichts beraubten Zöglinge bemitleiden die Gehörlosen, und deren Mangelhaftigkeit unvergleichbar schwieriger glauben als ihre eigene; ja sogar sich selbst um vieles höher schätzen als die durchschnittlich Sehenden; und im allgemeinen sich recht wohl fühlen überall, wo man ihnen Fürsorge angedeihen lässt.

Eine Eigentümlichkeit der Blinden ist die *Redseligkeit*, wobei sie aber schlechtweg den eigentlichen Inhalt der Gespräche nur kaum erwägen. Die Begabteren bekunden für alles ein reines Interesse, weshalb sie bei gar keinen Anlässen ermüden unzählige Fragen zu stellen. Als sittlicher Mangel gibt sich bei unrichtig Erzeugenen häufiges *Lügen* kund, doch geschieht dies bei weitem nicht so bewusst wie bei den das Augenlicht Besitzenden. Daraus entwickelt sich, sofern dieser Eigenschaft nicht rechtzeitig vorgebeugt wird, Sucht zur Beleumdung und *Verrätere*i. Weiter stehen mit dem Fehlen des Gesichts noch andere Charakterschwächen, wie *Wankelmuth* und *Beeinflussung* in Verbindung. In der Zucht dieser Viersinnigen vermag man mit der Macht des Wortes vorteilhaft zu regieren; jedoch am sichersten in jenen Fällen, wo ein wahrlich nachahmungswürdiges Vorbild des Leiters vorleuchtet.

Ähnlich den andern Unzulänglichen neigen auch die Blinden der *Sinnlichkeit* leicht hin. Demnach ereignen sich in solchen Anstal-

ten, wo die Geschlechter gemeinschaftlich unterrichtet werden, nicht spärlich verschiedentliche Liebesepisoden, die mit behutsamen Takt geschlichtet werden müssen. Überhaupt gibt unter dieser Gruppe das sexuelle Problem mehr zu schaffen als bei den stillen Ertaubten. Zumal aber die ersteren geradezu schwärmen fürs Lesen, müsse jedwede Lektüre mit äusserster Vorsicht in ihre Hände gelegt werden, damit nicht irgend welches unbeachtete Schundgelese ihre Seele unheilbar vergifte. Ohnehin haften den Bemitleidenswerten genug hässliche Gewohnheiten als schmerzlich empfindliche Wunden an, welche fürwahr nur sehr langwierig verharschen. Immerhin ist Hilfe am raschesten gewährleistet, wenn jedwede Langweile verschucht und an deren Stelle eine angemessene Beschäftigung gesetzt wird; denn sobald die des Sehens Unfähigen nach Betätigung gelüsten und die Arbeiten mit ungetrübter Lust vollbringen, sind sie dem Leben erobert.

Als eines der veredelndsten Erziehungsmittel in den Blindeninstituten empfiehlt Verf. *Selbstbildungsvereine* der Zöglinge, in deren Programm Deklamationen, Gesang und Musik einzufügen seien. Ferner könne geeigneten *Punktsystem-Bibliotheken* der Blinden bei Begründung ihrer sittlichen Auffassung grosser Wert beigelegt werden.

Bezüglich der *Religiösität* sind sie von den Nichtblinden nicht verschieden. Sie ergeben sich in ihr beklagenswertes Los ohne Murren und Hadern. Ansonst bergen sie in sich genugsam ästhetische Elemente, die in der Entwicklung der Sittlichkeit eine entscheidende Rolle spielen und Veranlassung bieten, sie zu harmonischen Individuen auszubilden.

Wie aus dem Vortrage erhellt, enthält das Leben der sinnorganisch Mangelhaften eine Menge gediegener und kostbarer Eigenschaften, die es ermöglichen, sie in sittlicher Hinsicht zu vollkommenen und seelisch schönen Menschen, mithin zu nützlichen Mitgliedern der Gesellschaft zu erziehen.

Kinderforschungs-Nachrichten.

Unter dem Vorsitz des geschäftsführenden Vizepräsidenten *Ladislaus Nagy* hat die Ungarische Gesellschaft für Kinderforschung am 7. April d. J. bei zahlreicher Beteiligung der Mitglieder ihre Generalversammlung abgehalten.

Schriftführer Dr. *Géza Jablonkay* unterbreitete Bericht über die allseitige, inhaltsreiche Wirksamkeit der Gesellschaft.

Dr. *Paul Ranschburg*, Obmann der Experimentalsektion berichtete, dass die Abteilung insbesondere die längst in Angriff genommenen Stoffgebiete aufarbeitete, sodann alle etwaigen Rückstände derselben fertigstellte, mitunter die Resultate auch in literarischer Form ausprägte.

Ladislaus Nagy, Leiter der Sammelforschung betonte, die Abteilung habe die Datensammlungen unablässig fortgesetzt.

In den Ausschuss wurden nebst einigen anderen neuen Mitgliedern der hauptstädtische Magistratsrat für Schulangelegenheiten, Graf *Géza Fesztetics* gewählt.

In die Reihe der Provinzen, welche ernstes Interesse der immerwährend sich verbreitenden Kinderforschung entgegenbringen, fügen nunmehr *Pécs* und *Nagybecskerek* sich ein. In der ersten Stadt gründete sich bei aussichtsvollem Anwachsen ein Filialverein; in der letzteren vorläufig eine Abteilung blos, in der Hoffnung je bald eine selbständige Ortsgruppe zu werden.

Die leitenden Chefärzte der Staats-Kinderasyle hielten von 29. März bis 2. April in Kolozsvár ihre erste Beratung, wo der Schöpfer des ung. Staatskinderschutzes, Ministerialrat *Zoltán Bosnyák* präsiidierte. Es wurden daselbst insonderheit die zu geltungmachenden Leitsätze für die ganze Linie des Verwaltens und Wirkungskreises einheitlich bestimmt. Jede mögliche Frage des segenswerten Arbeitsfeldes wurde erschöpfend klargelegt, und somit das gesamte zukünftige Programm des heimischen Kinderschutzes gründlich vorbereitet, namentlich alle Pläne und Wünsche vorgelegt. nach denen das groszügige und geachtete System des ung. staatlichen Kinderschutzes in Hinkunft sich zu richten habe.

Die Kinderschutzhilfsanstalt gründete nach vierjährigem Bestand 9 Institute, 6 für verbesserungsbedürftige Zöglinge und 3 Lehrlingsheime. Ausserdem leistete sie reichlich ständigen Beistand mannigfachen gemeinnützigen Unternehmungen, und übernahm auch die Erziehung von ausländischen Kindern ungarischer Mütter.

Beigefügt der Nummer finden wir diesmal ein Heft, welches über die *Organisation eines Ungarischen Pädologischen Museums*, sowie die Regeln der Materialiensammlung deutlich aufklärt. Letztere soll in allen *Kinderbewahranstalten*, den verschiedenartigen *Schulen*, den *heilpädagogischen Instituten* und den *Familien* betreffend das Kind bis zum 15. Jahre, weitaus umsichtig stattfinden.

RÉSUMÉ DU DERNIER NUMÉRO.

Quatrième Année, No 4.

La moralité des sourds-muets et des aveugles.

Par : *Ch. Heródek*, Directeur de l'École des Aveugles à Budapest.

I.

L'auteur de cet article fit un discours sur ce sujet à la séance publique de la Société. Il communiqua des observations très importantes sur le moral des sourds-muets et des aveugles, observations basées sur la pratique et l'expérience. Selon lui, les mauvais penchants des enfants normaux se retrouvent chez les enfants

anormaux ; mais l'éducation de ces derniers est bien plus pénible à faire, vu la difficulté à pénétrer dans l'âme d'enfants sourds-muets ne percevant pas la parole. Le penchant au vol, l'abus de confiance, la méfiance, la vanité, la coquetterie, la curiosité, la délation et l'avarice sont les principaux défauts des enfants sourds-muets. Bien des personnes prétendent que les sourds-muets sont inaccessibles aux sentiments élevés et M. Walther dit qu'ils n'éprouvent pas une grande compassion pour les malheurs d'autrui et que, par exemple, ils sont cruels envers les animaux. Les spécialistes prétendent que les penchants de ces pauvres êtres dépendent toujours de leur éducation. M. Klug, professeur des sourds-muets, croit que, jusqu'à nos jours on a fait fausse route dans l'éducation des sourds-muets. Les éducateurs se sont surtout appliqués à développer l'intelligence des élèves, à entretenir l'ordre et la discipline dans leur rang, sans songer à améliorer leurs sentiments. Pourtant, les sourds-muets ont un certain penchant à la pitié. Un jour, raconte M. Klug, à l'occasion de la mort d'un de leurs camarades, les enfants ont surpris des signes de douleur sur mon visage et je leur ai adressé quelques paroles de compassion. Ces faits ont extrêmement touché les sourds-muets ; ils ont témoigné par la suite qu'ils regrettaient sincèrement le défunt et, depuis ce jour, ils soignent pieusement la tombe de leur camarade. Un autre enfant ayant perdu ses parents, ses camarades lui ont témoigné une vive sympathie.

On dit habituellement que les sourds-muets ne se donnent jamais la peine de réparer une faute commise, qu'ils ne s'en repentent mêmes pas et tiennent la chose pour arrangée après quelques mots d'aveu. Pourtant il serait possible, par une instruction méthodique, de les habituer à faire oublier leur faute et même à en demander pardon à leurs camarades. Le sourd-muet suit fidèlement l'exemple qu'on lui donne. Voit-il un maître ne pardonnant pas leurs fautes aux enfants ? il ne pardonnera pas non plus ! Mais qu'il remarque de l'indulgence dans la conduite du maître, il agira de même envers ses camarades !

Il en est de même de son penchant à la délation. Le maître qui accepte les dénonciations dans le seul but de maintenir l'ordre, formera les enfants à la dissimulation.

On peut aussi désaccoutumer les enfants de l'avarice en leur donnant pour exemple leurs camarades ayant bon coeur qui sont aimés de tout le monde.

Les sourds-muets sont, en outre, peu sympathiques ; car ils ne peuvent se maîtriser et s'emportent très facilement sans cause apparente. L'origine de cette violence et dans l'impossibilité où ils se trouvent de se faire comprendre par leur entourage. L'hu-

meur violente du sourd-muet lui cause souvent des ennuis et souvent elle l'a conduit devant les tribunaux. Comme nous les voyons dans le rapport de l'Établissement national des sourds-muets, à Budapest, les membres du corps enseignant ont servi d'interprètes dans 30 cas où les tribunaux avaient à prononcer sur des affaires de droit civil ou pénal concernant des sourds-muets. Le but de l'éducation qu'on leur donne est de dompter leur naturel emporté. On se rend compte des fatigues excessives causées par l'éducation des sourds-muets. Il faut une patience sans bornes et une grande compétence pour leur faire comprendre quelque chose, pour les amener à produire un son.

Il arrive souvent qu'à l'école les sourds-muets se révoltent contre un ordre dont le but leur est inconnu, dont ils sont incapables de saisir l'intention et qu'ils croient dirigé contre leurs intérêts.

Il en est de même au sujet du châtiment d'un de leurs camarades. En ce cas, dit un observateur, ils sont capables de s'unir tous pour en défendre un seul.

La meilleure méthode à suivre avec les sourds-muets est l'emploi de la douceur car l'usage de la force suggère en eux la brutalité. Les sourds-muets ne sont pas un type intellectuel particulier. Ce sont des infirmes ayant des aptitudes normales, susceptibles d'être développées par une méthode particulière et pouvant acquérir de fortes et sérieuses connaissances. Mais leur développement intellectuel ne peut jamais être aussi parfait que celui des enfants normaux et leur cercle d'idées sera toujours plus restreint. Dès leur enfance, ils sont forcément privés d'une foule de jouissance accordées à l'enfant qui entend et qui sont d'une haute influence sur l'esprit. Les sourds-muets sont susceptibles de jouir de la musique à l'aide du toucher; mais ce plaisir ne saurait être comparé à celui d'écouter cette musique.

L'amour des beautés artistiques que la vue leur laisse percevoir les dédommage un peu de la privation de l'ouïe. Dès les premiers temps de leur éducation, ils éprouvent un vif attrait pour le dessin, la peinture, la sculpture et les travaux manuels artistiques. Dans notre pays, un grand nombre de sourds-muets sont peintres, statuaires où sculpteurs sur bois. En ce qui concerne la vie sexuelle du sourd-muet, elle n'est pas du tout différente de celle des enfants normaux. L'âge de la puberté dure chez lui d'un à deux ans; après quoi la maturité est d'une heureuse influence sur la conduite des jeunes gens.

Dans la vie sociale, les sourds-muets remplissent assez bien leur rôle. Ils sont ordinairement travailleurs, digne de confiance et intelligents.

Ceux qui ont fondé un foyer sont pour la plupart satisfaits de leur sort, malgré leur pauvreté. Bien qu'un peu superficiels et crédules, ils ne laissent prise à aucune objection sur leur moralité.

Pour nous résumer, nous dirons qu'on peut constater que la vie morale des sourds-muets diffère à peine de celle des enfants normaux. D'un côté, la privation de l'ouïe est un obstacle au développement de leurs aptitudes intellectuelles; de l'autre elle les sauvegarde de mauvaises influences sans nombres. Malgré leur infirmité on peut développer suffisamment en eux les sentiments élevés. Par conséquent l'avenir de l'homme dépend toujours de l'éducation qu'il reçoit.

II.

De tout temps, les aveugles ont excité la commisération publique. On s'est habitué à croire l'aveugle plus malheureux que le sourd-muet. Pourtant on a remarqué qu'en général les enfants atteints de cécité sont contents de leur sort, surtout s'ils sont aveugles-nés ou s'il ont perdu la vue étant en bas âge. Dans une école pour les aveugles, un petit garçon s'est fait gloire de son infirmité devant des visiteurs. L'enfant aveugle plaint énormément le sourd-muet; il considère sa propre infirmité comme bien moins grave que celle de ce dernier.

Un grave défaut de l'enfant aveugle, lorsqu'il n'est pas bien élevé, c'est le mensonge. La cause en est dans l'obligation où se trouve le pauvre enfant de croire lui-même tant de choses qu'il ne peut concevoir. Il semble à l'aise dans le métier de délateur et plus tard, dans l'âge mûr il trouve son plaisir à des dénonciations et à écrire des lettres anonymes.

L'aveugle est facile à influencer et ses résolutions sont aisément ébranlées. Ce manque de caractère provient de la privation de la vue. Pour discipliner les aveugles la force de persuasion joue un rôle principal, beaucoup plus important que dans l'éducation des enfants normaux. Mais ils ne reconnaissent la valeur de leur éducation qu'au cas où l'on est conséquent dans les ordres qu'on leur donne et dans les actes journaliers dont il a connaissance.

L'enfant aveugle a un fort penchant à la sensualité. Chez lui, les questions sexuelles sont plus difficiles à résoudre que chez le sourd-muet. Ce dernier n'entend pas les conversations immorales; il n'est donc pas exposé à autant de tentations que l'aveugle. On a reconnu que les enfants privés de la vue aiment beaucoup à écouter la lecture. Pour entendre lire, ils renoncent volontiers au jeu ou à une occupation favorite. Leur goût inné pour le beau nous permet de jeter un coup d'oeil, dans leur mentalité. Ils cherchent à remplacer les plaisirs inconcevables sans la vision par

ceux offerts par l'ouïe. Le bruissement du feuillage des arbres, l'agitation de l'air, le fracas de l'orage, le tonnerre, le chant des oiseaux, le clapotis des vagues, tout ceci parle aux aveugles d'une autre manière qu'au reste des humanis.

Les hommes non infirmes dont l'attention est distraite par les impressions diverses de la vue n'écourent, par cela même, que superficiellement la musique de la nature. Les aveugles aiment à aller au théâtre, à écouter la déclamation, à jouer eux-mêmes des rôles. Ils chantent avec plaisir. L'audition de la musique leur cause une joie telle qu'il est difficile de les éloigner d'un endroit où ils peuvent en jouir. Non content d'entendre la musique ou de jouer eux mêmes de quelque instrument, ils s'essayerent aussi à composer. En Hongrie Attila Horváth, compositeur aveugle, produit des oeuvres très remarquables. Il n'y a pas de différence entre les compositions d'un aveugle et celles d'un musicien qui y voit. L'âme des aveugles est aussi sensible à la beauté de la musique que la nôtre. Pour conclure, on peut assurer qu'il existe dans l'âme de l'aveugle, de précieux éléments de beauté ayant une influence décisive sur la vie morale et qui rendent possible une éducation apte à en faire un homme bien équilibré.

Une fois leurs études finies, les sourds-muets se perdent ordinairement dans la grande foule des hommes qui entendent et gagnent leur vie comme ouvriers industriels. Il n'en est pas de mêmes des aveugles. C'est à l'École des Aveugles que ceux-ci reçoivent leur instruction théorique et pratique. Après cela, ils n'entrent pas dans la société des hommes dont la vue est bonne; car ils ont continuellement besoin d'un appui. Ils entrent donc dans l'Union des Aveugles. Ces infirmes ne se trouvent à l'aise qu'avec leurs pareils. Leur infirmité éveille en eux le vrai sentiment de la solidarité.

Nulle part, on ne rencontre des rapports aussi remplis de cordialité que dans les colonies d'aveugles. Ils ont prouvé leurs sentiments sociaux par la fondation d'une caisse de secours destinée à venir en aide à leurs camarades tombés dans la misère.

Il n'est pas rare que des infirmes se marient. Les sourds-muets, de même que les aveugles, préfèrent les mariages faits entre eux. Ils les appellent „mariages réussis.“ Étant parents, ils aiment et soignent leurs enfants avec dévouement et sacrifient tout à l'éducation de ces petits êtres.

Pour terminer, on peut dire qu'il y a dans l'âme des sourds-muets et des aveugles tant de qualités précieuses qu'il est possible de les élever à un très haut niveau et que c'est un des plus beaux et des plus nobles devoirs que de se consacrer à la tâche ardue de leur éducation.

Assemblée Générale.

L'assemblée générale annuelle de notre Société a eu lieu le 7. avril. M. Nagy, vice-président a accepté la présidence de l'assemblée. M. Jablonkay, secrétaire, et M. Ranschburg, président de la section expérimentale donnèrent lecture des rapports sur les travaux de l'année. Les deux comptes-rendus attestent vivement l'activité et le développement intérieure de notre Société. M. Nagy apprend aux assistants que de nouvelles recherches et différentes expériences sont en bonne voie au laboratoire psychologique de l'École Normale Supérieure (d'Institutrices), Rue Felsőerdősor. Il tient comme nécessaire, d'ici à peu de temps, l'acquisition d'un local spécial pour la Société.

Le trésorier M. Perényi fait son rapport financier. L'exercice de cette année était conforme au budget; recettes et dépenses sont soldées à Kr. 8257.20.

Société Hongroise pour l'Etude psychologique de l'Enfant annexe de Pécs.

Récemment, la ville de Pécs s'est mise au rang des villes hongroises qui s'intéressent au problème de l'Etude de l'Enfant. La société soeur s'y est établie sous les meilleurs auspices, grâce à l'initiative de l'„Union des Instituteurs de Pécs“ dont les membres, sous la présidence de M. Szieberth ont décidé de fonder une annexe de la Société Hongroise pour l'Etude de l'Enfant. M. Paul Angyal, professeur à l'Université a bien voulu accepter la présidence. La première assemblée s'est tenue a l'Hôtel de Ville en présence d'un public très nombreux et distingué. M. Szieberth a ouvert la séance après quoi M. Nagy a prononcé un discours devant le nombreux auditoire expliquant en termes très précis le but de l'Etude de l'Enfant. M. Angyal exposa l'importance sociale de l'Etude de l'Enfant.

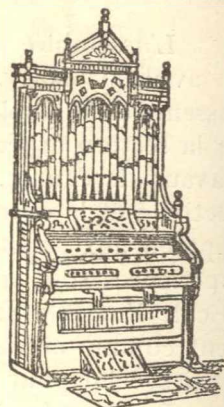
Filiale à Nagybecskerek.

L'organisation de cette société annexe est due à „L'union des Instituteurs de la Hongrie méridionale.“ La société fut fondée le 4. avril. Sous la présidence de M. Vincehidy, les notabilités du comitat étaient représentés par M. Delimanovics préfet, M. Jankó sous-préfet etc. Durant la séance M. Nagy prononça un discours.

10

forint havi
részletfizetésre
vagy kész-
pénzért

a legjobb
zongorát vagy pianinót
harmoniumot vagy cimbalmot
hegedűt vagy cellót

kizárólag csakis a Magyar Királyi Zeneakadémia szállítója

Reményi Mihály

nagy magyar hangszer és zongora-telepén szerezhetünk be.
10 évi írásbeli kezesség mellett. Árjegyzéket és prospektust minden hangszerről külön-külön kérjünk. **Budapest, Király-utca 53. Telefon 87-84.** Hangszerek javítása a legelőkelőbb szakmunkások által teljesítettnek. Zongorák hangolása, becserélése, régi hangszerek és zongorák vétele a legmagasabb árákig.

Mielőtt bármily
hangszert venne,
kérje Reményi
legujabb
árjegyzékét.

Tanároknak, tanítóknak
előnyösebb árák. Ezen
lapra hivatkozva külön
engedmények.

